

laiškas lietuviams

MARCH 1992 KOVAS

TAU LENKIASI GIMTASIS MIESTAS	73	Lacrima
GARSIŲJŲ JÉZUITŲ AMŽINO POILSIO VIETA	75	Vytautas P. Jurkštas
PAPILDYMAI DĖL ATRADIMŲ	78	Kun. Jonas Boruta, SJ
ŠV. KAZIMIERO BAŽNYČIA	79	Red.
APIE ISTORINĘ ATMINTĮ...	80	Alfredas Guščius
TEGUL NEIŠSIGĄSTA JŪSŲ ŠIRDYS	85	K.J. Ambrasas, SJ
ŽODIS NUO KRYŽIAUS	86	Kun. J. Lauriūnas, SJ
ESU SU JUMIS PER VISAS DIENAS	88	Chiara Lubich
AMŽINYBĖS ILGESYS	89	Ses. Gerarda Šuliauskaitė, EJK
MES NORIME GIRDĖTI APIE JÉZŲ	91	Vincas Kolyčius
STAČIA GALVA Į DANGŲ	93	Nina Gailiūnienė
NEGERA BŪTI VIENAM	96	J. Lauriūnas, SJ
TĖVYNĖJE	99	Gediminas Vakarīs
KALBA	102	Juozas Vaišnys, SJ
ATGARSIAI	104	Red.
ĮVAIRYBĖS	105	Red.
ŠYPSULIAI	106	Red.
TRUMPAI	214	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios nuotraukomis.
 Viršelio piešinys — dail. Ados Sutkuvienės.
 Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.
 Skyrių vinjetės ir apdaila Teresės Bogutienės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

KU biblioteka

093 00525840 8

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

laiškai lietuviams

1992 / KOVAS — MARCH / VOL. XLIII, NO. 3

TAU LENKIASI GIMTASIS MIESTAS

LACRIMA

Senasis Vilnius, miestas Gedimino,
Dar neužmiršo protėvių garsių.
Visi jį garsino, dabino, gynė,
Betgi Kazimieras — virš jų visų!

Karaliaus purpuro, garbės vainiko
Kazimieras netroško niekados.
Jie amžinybėj neverti skatiko,
Vargu ar sielai beatneš naudos...

Kitaip Tėvynę gerbęs ir mylėjęs,
Kitokią šlovę Lietuvai pelnys.
Neužpustys jo pėdsakų joks vėjas,
Nelies jo vardo užmaršties vilnis.

Šventajam lenkias Vilnius numylėtas,
Jo aureolės spindulių užlietas...

Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios vidus po restauracijos.

GARSIŲJŲ JĖZUITŲ AMŽINO POILSIO VIETA

(Atradimai Šv. Kazimiero bažnyčioje)

VYTAUTAS POVILAS JURKŠTAS

Šv. Kazimiero bažnyčioje — pirmojoje Vilniaus barokinėje šventykloje, statytoje 1604-1615 m., atsivėrė iki šiol visiškai nežinotas ir net nenumanomas kampelis. Apie jo gyvavimą neliudijo nė vienas šios svarbiausios Lietuvos jėzuitų provincijos bažnyčios praeities dokumentas, todėl atitinkamų žinių veltui ieškotume senuose vadovuose po Vilnių. Savaimė aišku, kad šis objektas nepateko ir į Šv. Kazimiero bažnyčią tyrinėjusių istorikų, archeologų, architektų paieškų akiratį. Viską lėmė Jo Didenybė atsitiktinumas.

Apie kokią bažnyčios didžiulio statinio dalį kalbama? Tai XVII a. laidojimo rūsys — kriptą, matyt, slapta užmūryta to pat amžiaus viduryje ar vėliau, prasidėjus žiauriems karams, kad mirusiųjų karstai būtų apsaugoti nuo užpuolikų kariaunos išniekinimo ir niokojimo. Taip ir liko rūsys nelietas iki mūsų dienų. Todėl nieko nuostabaus, kad apie jį nežinojo pastarųjų šimtmečių istorikai. Kriptos paslaptis galėjo būti patikėta tik svarbiausiems Lietuvos jėzuitų dignitariams, bet, laikui bėgant, ir ji išsitrynė iš žmonių atminties.

Kripta pastatyta po presbiterijos grindimis. Ji neseniai aptikta, atsitiktinai pralaužus grindis nišoje už altoriaus, dešinėje pusėje. Nors bažnyčia jau grąžinta tikriesiems jos šeiminingams jėzuitams ir parapijos tikintiesiems, šventyklos tvarkymo-restauravimo ir puošimo darbai vyksta toliau. Pavyzdžiui, baigiama atkurti antroji (dešinioji) zakristija, restauruojamas čia pat esantis jėzuitų vienuolyno-profesų namų pastatas, apie kurį bus kalbama toliau.

Taip buvo surastas nuo nedoro žmogaus

akies apdairiai paslėptas laidojimo rūsys, kurį nustebinti atradimo liudininkai pamatė pro pramuštą skylę. Reikėjo tik nuleisti kopėčias ir, pasiėmus elektros laidą su lempa, apžiūrėti nepaprastą radinį. Paaiškėjo bažnyčios ir kultūros istorikus ilgai kankinusi problema: kurioje Šv. Kazimiero bažnyčios vietoje laidoti mirę garbingiausieji ir garsiausieji Lietuvos jėzuitų provincijos veikėjai, koks likimas ištiko jų palaikus? Dabar jau galima atsakyti į šį klausimą. Deja, mediniai karstai jau seniai sutrūniję. Rūsyje, kurio apačią dengia žemės sluoksnis, kol kas matyti tik viena kita mirusiojo kaukolė, kaulai. Reikia tikėtis, kad daugiau palaikų bus surasta, pradėjus kruopščius mokslinius kriptos tyrinėjimus. Galbūt pasiseks nustatyti, kieno būtent kaulai išlikę iki mūsų laikų. Istorija visuomet pateikia staigmenų. Todėl reikia tik kantriai laukti mokslininkų tyrimų rezultatų.

Na, o dabar apie pačią kriptą. Be abejo, rūsys po bažnyčia buvo suprojektuotas, išmūrytas ir įrengtas specialiai laidojimams, nes toks nepaprastos pagarbos paprotys — laidoti vienuolius ordinui priklausančioje bažnyčioje — nuo seno gyvavo Jėzaus Draugijos vidaus gyvenime. Apie kriptos dydį ir išpūdingumą iškalbingai pasako nepaprastai didelė patalpos dimensija: aukštis apie 6 m., ilgis maždaug 18 m. Rūsys yra lygiagretainio formos, jo viename šone stovi masyvios mūrytos keturkampės kolonos, į kurių viršutinę dalį sueina lubų skliautų nerviūros. Šoninės sienos ir kolonos dengtos šviesios spalvos tinku. Jose maždaug žmogaus ūgio aukštyje yra nemaža puikiai išsilai-

kiusių juoda bei tamsiai mėlyna spalva tapytų kontūrinių piešinių. Tarp jų ypač išsiskiria du didelio formato atvaizdai—Nukryžiuoto Kristaus ir Švč. Dievo Motinos. Būtent Jėzaus Kristaus ir Švč. Mergelės Marijos garbinimo kultas buvo labiausiai puoselėjamas jėzuitų ordino narių. Sienose matyti keletas besimeldžiančių barzdotų vienuolių atvaizdų. Gal tai palaidotų itin pasižymėjusių ordino veikėjų portretai? Virš vienuolių atvaizdų tokių pat spalvų dažais kaligrafiškai išrašytos lotyniškos psalmių ištraukos, kiti tekstai, giesmių eilutės. Tokie sentencinio pobūdžio užrašai, neabejotinai turintys atitinkamos simbolinės prasmės, matyt, ir bus savotiškas raktas nustatant, kas kriptoje atgulė amžino poilsio. Mat palaidojimų vietos buvo žemiau piešinių su tekstais. Galimas dalykas, kad šiame rūsyje ilsisi garsiųjų jėzuitų — vieno lietuvių raštijos pradininkų Konstantino Sirvydo (1578 iki 1581-1631), filosofo, retoriko, muzikos teoretiko Žygimanto Liauksmينو (1596 ar 1597-1670) ir daugelio kitų mūsų mokslui ir kultūrai nepaprastai nusipelnusių vyrų palaikai.

Sieniniai piešiniai, atitinkantys rūsio paskirties nuotaiką, yra brangūs ir reti Lietuvos XVII a. dailės paminklai, o kriptos suradimo faktas, be abejonės, laikytinas vienu svarbiausių ir reikšmingiausių pastarųjų metų kultūros istorijos įvykių ne tik Vilniuje, bet ir Lietuvoje.

Kriptos praeitį dar gaubia paslaptys. Kada (gal XVIII a.) Šv. Kazimiero bažnyčioje vyko didesni interjero rekonstrukcijos darbai, pro plyšį lubose į laidojimo rūšį buvo primesta griuvenų, kuriose nemaža buvusių altorių detalių — marmuro gabalų, skulptūrų fragmentų ir pan. Šiuo metu jos jau išvalytos. Už griuvenų krūvos surasti į kriptą vedantys laiptai, apie kurių gyvavimą iki šiol irgi nieko nežinota. Pasirodo, kad į laidojimo rūšį senaisiais laikais buvo patenkama tiesiog iš presbiterijos, per specialų

įėjimą priešais didįjį altorių. Istorikams ir architektams dabar atsiveria galimybė kruopščiai atlikti visus būtiniausius tyrimus, kurių rezultatai žada būti labai įdomūs.

Šiuo metu kriptos lankyti dar neleidžiama. Bažnyčioje dabar pradėti senojo įėjimo į jėzuitų amžinojo poilsio vietą atkūrimo darbai. Juos užbaigus, visi norintys turės galimybę apžiūrėti kriptą, pamatyti palaidojimų vietas, mauzoliejaus sienose ir kolonose išlikusius senosios tapybos paminklus. Beje, oras rūsyje labai švarus ir sausas, nes iki šiol puikiai veikia sienoje įrengtas senovinis vėdinimas (oras patenka pro specialią angą).

Minėta, kad dideli restauraciniai darbai vyksta šalia bažnyčios esančiuose namuose. Tai pastatas, kuriame gyveno jėzuitų kunigai ir broliai. Kadangi kunigai, buvę aukšti dvasininkai ir pedagogai, dažniausiai buvo padarę keturis iškilmingus įžadus (professio), tai ir namas vadintas profesų namais. Juose buvo ne tik gyvenama, bet ir siekiama kuo tobulesnio vienuoliško gyvenimo idealo. Profesų namai pradėti kurti 1590 m. ir iš pradžių buvo įvairiose Vilniaus vietose. 1601 m. lapkričio 12 d. Lietuvos jėzuitų viceprovincijolas Paulius Bokša nupirko netoli centrinės Vilniaus miesto aikštės esančius namus su žemės sklypu, kiek vėliau, 1603 ir 1604 m., įsigyti dar du namai. Juos nugriovus, 1604 m. dideliame sklype pradėta statyti Šv. Kazimiero bažnyčia, kuriai 1604-1611 m. buvo išleista per 40 tūkst. auksinų suma, sukaupia iš tikinčiųjų aukų. Prie bažnyčios zakristijos šiaurės rytų kampe iškilę trijų aukštų profesų namai buvo galutinai užbaigti ir įrengti 1615 m. Jiems vadovavo viršininkas—prepozitas, kurių pirmuoju ir buvo P. Bokša. Čia reziduodavo Lietuvos jėzuitų provincijolas, kiti ordinui nusipelnę, labai pagarbūs ir brandaus amžiaus sulaukę jėzuitai.

1616 m. gyveno dvylika, o 1635 m. — jau trisdešimt trys vienuoliai. Profesų na-

Šv. Kazimiero bažnyčios požemių apžiūra. Pirmas iš kairės — Švietimo ir kultūros ministras Darius Kuolys, toliau matyti Lietuvos jėzuitų provinciolas kun. Jonas Boruta, kun. Jonas Kastytis Matulionis ir archeologai specialistai.

muose rinkdavosi Lietuvos Seimo ir Lietuvos Tribunolo sesijos, o Šv. Kazimiero bažnyčioje Šv. Mišių aukojime dalyvauddavo Vilniuje rezidavę Lietuvos didieji kunigaikščiai, aukšti krašto svečiai iš užsienio. 1773 m. uždarius jėzuitų ordiną, buvusiuose profesų namuose iki 1798 m. buvo kunigų emeritų prieglauda ir ligoninė. 1792 m. čia įsikūrė Vilniaus diecezijos archyvas ir vienoje iš salių laikė dalį Lietuvos Metrikos dokumentų.

Profesų namų pirmojo aukšto erdvioje salėje buvo įrengtas puošnus vienuolyno refektorijus, o virš jo trečiajame aukšte — biblioteka, kitose patalpose gyveno jėzuitai profesai. 1726–1731 m. pastato sienos pasipuošė įžymių jėzuitų vienuolių portre-

tais, kuriuos nutapė dailininkas J. Buceris. Visos patalpos — kambariai ir salės — išdėstytos abiejuose koridorių pusėse, dalies jų lubas puošia kryžminiai ir cilindriniai skliautai. Šio istorinio pastato eksterjere išliko nemaža ankstesniosios architektūros elementų, tarp jų ir aukštas renesansinis atikas vakarų fasade.

Praeis kuris laikas, ir pirmąkart grožiu sušvytės prasmingą dvasinę, kultūrinę ir meninę praeitį menanti Vilniaus senamiesčio architektūros puošmena — Šv. Kazimiero bažnyčios ir vienuolyno pastatų ansamblis, kuris ir vėl priklauso Lietuvos jėzuitų provincijai.

(“Dienovidis”, 1991.11.1-8)

Papildymai dėl atradimo

Kun. Jonas Boruta, SJ

“Dienovidis” nemaža dėmesio skiria senojo Vilniaus architektūros paminklams — jų istorijai ir jų dabatinei būklei aptarti. Jūsų redaguojamo laikraščio straipsniai supažindina visuomenę su problemomis, išskylančiomis šiais permainų laikais restauruojant praeities kultūros palikimą. O

Šv. Kazimiero bažnyčios kupolas, primenantis karalaičio karūną.

visuomenės dėmesys — tai vienas iš garantų, kad kultūros ir architektūros paminklai nebus palikti likimo valiai, t.y. galutiniam sunykimui. Dėkojame, kad ir Vilniaus jėzuitų šv. Kazimiero bažnyčia pateko “Dienovidžio” akiratin.

Norėtume papildyti Vytauto Povilo Jurkšto straipsnyje “Garsiųjų jėzuitų amžino poilsio vieta” pateiktas žinias apie šį pavasarį po didžiuoju altoriumi atrastą rūsį — laidojimo kriptą. Kas gi šio atradimo “kalтинinkai”?

Šv. Kazimiero bažnyčia pašventinta ko-vo 3 dieną. Tai paskutinės didesnės išskilmės, kurioms vadovavo a.a. Vilniaus arkivyskupas Julijonas Steponavičius.

Bažnyčiai pradėjus veikti, prireikė įrengti vadinamąjį sakrarijumą — tai yra vietą panaudotam švęstam vandeniui išpilti, kuri paprastai būna už didžiojo altoriaus. Dabartinis altorius bažnyčios gale yra aukštai pakeltas, tad už jo yra storas betono sluoksnis. Todėl bažnyčios restauracijos darbai besirūpinantys kunigas Antanas Gražulis, SJ ir architektas Virginijus Spudas sakrarijumui parinko vietą šalia dešiniojo šoninio įėjimo į presbiteriją. Jų turėtais duomenimis, čia po bažnyčios grindimis neturėjo būti nei rūšio, nei storo betono sluoksnio. XIX amžiuje bažnyčią pertvarkant į stačiatikių cerkvę, planuose pažymėti smėliu užpilti bažnyčios rūšiai — jokių užuominių tuose planuose nėra.

Kaip nustebo architektas V. Spudas ir kunigas A. Gražulis, kai, praardžius grindis ir nestorą plytų sluoksnį, atsivėrė anga į didžiulę tamsią erdvę. Pašvietus žibintuvėlių vidun, iš tamsos išniro skausmo kupinas Madonos veidas...

Dabar rūšys jau truputį aptvarkytas, kruopščiai perrinkta nuolaužų krūva, kuriomis senaisiais laikais buvo užverstas centrinis įėjimas į kriptą. Čia daug pasidarbavo Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto studentai, vadovaujami archeologo Stasio Patkausko. Atkuriant įėjimą į kriptą iš pres-

ŠV. KAZIMIERO BAŽNYČIA

ŠV. KAZIMIERO BAŽNYČIA — viena gražiausių baroko paminklų Vilniuje, skirta Lietuvos šventojo globėjo garbei.

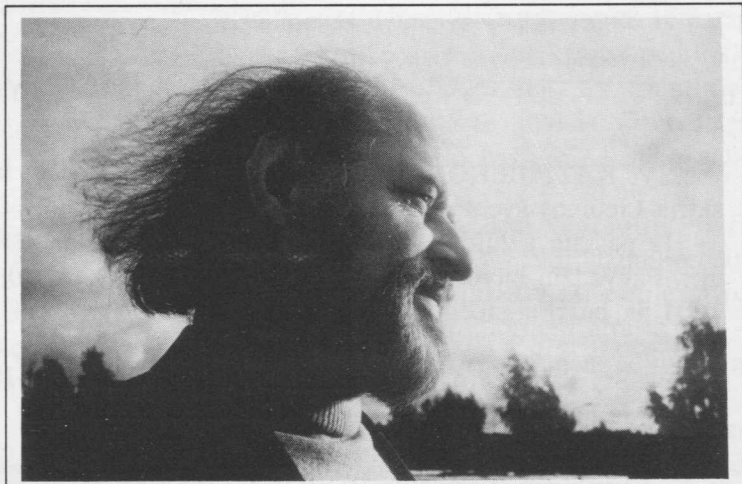
Ją pastatė jėzuitai, remiami Leono Sapiegos. (Į Lietuvą jėzuitai atvyko 1569 m.). Pavyzdžiu buvo garsioji Romos Gesù (Jėzaus vardo) bažnyčia. Kertinis akmuo 1604 m. buvo atgabentas iš Antakalnio kalnų.

- Šv. Kazimiero bažnyčia pašventinta 1609 m.; 1610, 1655, 1707 ir 1749 m. ją naikino gaisrai.
- Vienas iš žymiausių čia dirbusių (apie 30 metų) tėvų buvo šventasis kankinys Andriejus BOBOLA (1657 m. nužudytas rusų kazokų, 1938 m. kanonizuotas).
- Uždarius jėzuitų ordiną — 1773 m. — bažnyčia perduota kunigams emeritams, paskui parapijai, vėliau vienuoliams misijonieriams. (1814 m. jėzuitų ordinas atkurtas).
- 1812 m. Napoleono armija čia įrengė sandėlius.
- Po 1831 m. sukilimo caro valdžia bažnyčią uždarė. Rusų architektas Čiaginas ją perdirbo į pravoslavų soborą.
- 1915 m. vokiečiai ją pavertė liuteronų maldos namais.
- 1919 m. palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis ją grąžino jėzuitams.
- Nuo 1920-1939 m. čia dirbo lenkų jėzuitai, o nuo 1940 m. — lietuviai jėzuitai.
- 1942 m. rektoriaujant kun. R. Blažiui, SJ, atstatyta karališka kupolo karūna — architektas J. Mulokas (1907-1983).
- 1943 m. per Šv. Kazimierą (kovo 4 d.) Vilniaus arkivyskupas M. Reinys karūną pašventino. Ja grožimės ir šiandien.
- 1949 m. sausio 3 d. tarybinė valdžia bažnyčią uždarė. Joje buvo vyno sandėlis, o nuo 1963 m. — ateistinis muziejus. Sunaikintas visas bažnyčios inventorių. Neiškilo altorių paveikslų, dingo vargonai ir varpai.
- 1988 m. spalį Šv. Kazimiero bažnyčia sugrąžinta tikintiesiems. Po intensyvių restauravimo bei atstatymo darbų čia vėl dirba Lietuvos jėzuitai.

biterijos, nuoširdžiai darbuojasi darbų vykdytojo Algio Grigaliūno vadovaujami restauratoriai iš "Akanto" gamyklos. Visiems jiems nuoširdžiai ačiū.

Tikimės, kad netrukus (jei šiais sunkiais laikais nepritrūks lėšų) galėsime pakviesti vilniečius ir svečius pagerbti po Šv. Kazimiero bažnyčia besiilsinčių senojo Vilniaus religinio ir kultūrinio gyvenimo veikėjų atminimą.

Alfredas Guščius.
A Žiziūno nuotr.

APIE ISTORINĘ ATMINTĮ, RELIGIJĄ IR TAUTIŠKUMĄ

**ALFREDAS
GUŠČIUS**

Stalininių konservatorių organizuotas perversmas sutrumpino mūsų kelią į laisvę mažiausiai vieneriais metais. Politiškai išsivadavome netikėtai greitai. O dvasiškai, morališkai? Subjektyvusis faktorius dabar pasidarė aktualesnis, svarbesnis. Kodėl? Todėl, kad dar daugelio tautiečių sielose tebesnaudžia... gauruotasis mamutas, t.y. dar daug kas tebėra praradęs istorinę atmintį bei tautinės savigarbos jausmą.

Tautinės savimonės bei apskritai asmenybės pamatai klojasi vaikystėje ir paauglystėje. Kas vaikystėje negėrė klevo ar beržo sulos, o jos paragavo jau įkopus į amžiaus zenitą ar nusileidęs į gyvenimo vakaro prieblandą, tasai nebesužinos tikrojo šio gėrimo skonio ir gaivesio. Taip, sulos cheminė sudėtis išliks ta pati, tačiau gėrėjas bus visai kitas. Ką žmogus patiria vaikystėje, to vėliau jokia intelektualinė ar racionali veikla nebegali atstoti, pakeisti.

Panašia alegorija gali tarnauti Kryžius ir Nukryžiuotasis. Kieno namuose šios relikvijos kabėjo, "abrozdėliais", sudžiovintom gėlėm ar verbom apmaišytos, kas vaikystėje prieš jas klaupėsi, kalbėjo poterius, maldas, tasai vėliau, išėjęs už gimtojo kiemo vartų, plačiajame gyvenimo vieškelyje elgėsi padoriau, drąsiau, tvirčiau.

Sula, Kryžius, Pietà — simboliai, bylojantys apie biologinę ir dvasinę atmintį. Sąmoningai į vieną krūvą dedu ir gamtinį, ir religinius simbolius, nes ankstyvojoje asmenybės brendimo stadijoje jie yra beveik tapatūs. Gamta vaikui dar tebestovi panteistiniu pavidalu, ir tikrai vėliau, didėjant žinioms, augant kultūrinei savimonei, požiūris į gamtą ir visuomenę pradeda individualizuotis bei subjektyvizuotis.

Išsakydamas šias mintis, visų pirma turiu omeny tam tikrus ir istorinius, ir socialinius išmatavimus, nukreiptus į kelių dešimtmečių senumo praeitį ir į kaimietišką topiką. Laikas, buitinės-socialinės sąlygos, religinės ir kultūrinės tradicijos per tą laiką žymiai pasikeitė, ir žmogiškosios individualybės tapsmas šiandien įsirėmina į kitokius istorinius, socialpsichologinius kontūrus. Tačiau toks retrospektyvinis žvilgsnis įgalina tarsi sugauti ir sustabdyti lekiančio laiko momentą (arba tariant M. Bachtino žodžiais — „chronotopą“) ir patikrinti jo judėjimo kryptį bei prasmę. O kad toji kryptis pastaraisiais dešimtmečiais vedė į lietuvių ir lietuvių tautos dvasinę-etninę degradaciją, dabar aišku daugeliui. Lietuvių nelaimė buvo ta, kad politinės istorijos ratai pervažiavo ir sutraiškė ne vieno mūsų brolio ir sesers... sulos latakėlių, Kryžių ir Nukryžiuotųjų...

“Dievas mirė!” — kažkada garsiai ir su nuoskauda sušuko Fridrichas Nietzsche. Tačiau mūsų mažoje Lietuvėlėje buvo kitaip — Dievas buvo sistemingai naikinamas ir gujamas iš šventovių ir iš žmonių širdžių. Sovietinė sistema, 1940 m. įsibrovusi į Lietuvą, ardė, darkė, naikino viską — ir patriarchalinį žemės ūkį, ir į Vakarų Europą besiorientuojančią kultūrą, švietimą, mokyklas, na, ir, be abejo, bažnyčią, kunigus, tikėjimą.

Totalinį spaudimą lietuvių tauta šiaip ne taip atlaikė pusšimtį metų, tačiau antrojo pusšimčio atakų tikriausiai nebebūtų atlaikiusi. Kad taip būtų atsitikę, galime spėti iš to, koku mastu buvo “nugyventos” tradicinės, dorinės ir kultūrinės vertybės. Graudu pripažinti, bet tos vertybės sparčiai nyko ir kaimietiškujų miestiečių luome. Septintąjį ir aštuntąjį dešimtmetį prasidėjo masinė gyventojų migracija iš kaimų į miestus. Tai buvo daugiausia jauni, nepartiniai migrantai, kaimuose palikę senus tėvus, senelius, dvasinę aplinką, religinę relikviją, simbolius ir pan. Iš natūralios etnodvasinės aplinkos jie

staigiai atsidūrė skurdžioje sintetinėje. Pradžioje jie turėjo sunkias buitines sąlygas — ankšti bendrabučiai, bendros virtuvės, nuomojami kambariai. Neatsitiktinai prieauglis tose šeimose buvo labai mažas, nes plėstis nebuvo kur. Prasidėjo totalinis taupymas kooperatiniams butams, mašinoms, kolektyviniams sodams, baldams. Vaikai atsidūrė antrame plane. Na, o Dievas? Bažnyčia? Antrame arba dar tolimesniame. Mano kartos atstovams, gimusiems 1940 m., tada šie reiškiniai atrodė spontaniški, natūralūs. Galvojom — jauni žmonės nori prakusti, nori gražiai, miestietišškai gyventi. Ir nedaug kas teįžvelgė sovietinės ideologijos klastą — jaunosios ir vidurinėsios kartos gyventojai sistemingai buvo tolinami nuo Dievo, nuo Bažnyčios, nuo istorinių savo tautos bei kultūros šaknų.

Išdygdavo naujos gyvenvietės, iškildavo erdvūs nauji miestų mikrorajonai, plėtėsi ir gražėjo plentai, autostrados. Tačiau kur, kada ir kas juose ar šalia jų pastatydavo išraiškingą, sudvasintą tautinį bei religinį simbolį, akcentą? O pakalbėti apie naujo kryžiaus kryžkelėje ar tuo labiau bažnyčios, pvz., Klaipėdoje atstatymą ir grąžinimą tikintiesiems atrodė didžiausias nesusipratimas, ir tokius nesusipratėlius siūsdavo “persiauklėti” toliau nuo gimtojo krašto. Kaip reikėjo jaustis tokios totališkai sovietizuotos tikrovės akivaizdoje, kaip gyventi? Trejopai: arba patiems stojant į istorinės atminties šaknų rovelių gretą, arba užsimerkiant ir dirbtinai nieko nematant, arba geriant, užiant, uliojant naujuose gražuose butuose, darbovietėse, vilose, suomiškose pirtyse... ir į viską, kas tautiška, dvasinga, brangu, numojant ranka. Visaliaudinis lėbavimas, išplitęs Brežnevo laikais, signalizavo apie tautos žūties pirmąją fazę. Tiesa, dar smagiau gėrė rusai, ukrainiečiai, gudai, tačiau jų genofondas keleriopai didesnis ir psichiškai atsparesnis. Su jais nei mes, nei broliai latviai, nei estai šioje srityje nepalenktyniaus. Tad jeigu dar keletą dešimt-

mečių būtų buvę riedama tokia nuokalne, lietuvių tautą būtų ištikusi katastrofa: ir ne taip, kaip giminingus kaimynus prūsus, o be jokios akivaizdžios išorinės jėgos, be pilietinio karo.

Tiesa, dar būta ir ketvirtojo kelio — rezistencinio. Taip, būta, bet, deja, juo ėjo labai mažas tautiečių būrys (turiu omeny aprašomąjį laikotarpį), ir jų ėjimo pasipriešinimo keliu daugelis nematė, o kas matė, tai neprisijungė dėl baimės, dėl abejingumo, dėl kitų priežasčių. Apie didžiulį pavojų tautos būčiai liudija ir tie kritiniai procesai, kurie atsirado lietuvių kalbos sintaksėje, leksikoje. Juk ne vieno parlamento, valdžios vyro ar moters, kalbančio viešai, baugu klausytis — pradeda skaudėti ne tik ausis, bet ir širdį. Taip, yra malonių išimčių, pvz., stilistinio tikslingumo ir loginio aiškumo prasme beveik tobula AT Tarybos pirmininko Vytauto Landsbergio kalba. Kai palygini mūsiškių kalbą su daug metų prie gimtosios žemės neprisilietusių tautiečių išeivių kalba, pamatai ryškų skirtumą pastarųjų naudai. Kodėl? Turbūt dėl to, kad egzode lietuvių kalba patyrė mažesnę didžiųjų kalbų neigiamą įtaką, kad tautiečiai sugebėjo sudaryti jai draustinio sąlygas, t.y. savotiškai ją užkonservavo. Todėl net jaunosios kartos atstovai, kurie, kaip, pvz., Arvydas Žygas, ne tik nepamiršo tėvų ir prosenių kalbos, bet paliudija jos gyvybingumą ir grožį, kurio negadina girdimas amerikietiškas akcentas. Iš tiesų, daug išeivių kalba su akcentu, tačiau esame priversti dar sykį įsitikinti, jog ne fonetiniame apvalkale slypi gimtosios kalbos gyvybė ir istorinė atmintis. Gimtosios kalbos nuvytimas šnekamojoje, tarnybinėje bei rašto kalboje pirmiausiai aiškintinas rusų kalbos akiplėšišku lindimu į visas viešojo gyvenimo, politikos, spaudos sferas. Be abejo, dvikalbystė padarė didžiulę neigiamą įtaką gimtosios kalbos sveikatai. Ištrūkimas iš rusų kalbos glėbio ir valstybingumo statuso suteikimas lietuvių kalbai

1989 metų rudenį tapo vienu svarbiausiu lūžio momentu mūsų nacionalinio išsivadavimo kovoje.

Lietuvių kalba valstybingumo statusą bei teises atgavo jau palyginti senokai, tačiau teigiamų poslinkių dar nedaug. Išgverusios parlamentarų ir valdininkų “oracijos”, laikraštinių tekstų leksinis bei sintaksinis skurdumas, žaliojo jaunimo (deja, ir akademinio) slaviškais keiksmažodžiais išdabinta, šiukšlina, purvina šnekėseną rėkte rėkia ne tik apie ilgametės kaimynystės su rusų kalba neigiamą poveikį, bet ir apie ilgesnės istorinės atminties neturėjimą. Privalome atmerkti akis ir pripažinti — daug brolių ir sesių nebeturi etnokultūros savimonės šaknų, vadinasi, ir tautinio orumo, pasididžiavimo garbinga Lietuvos istorija jausmo. Atlikę sociokultūrinį tyrimą, manau, įsitikintume, jog šis netekimas žymiai mažesnis tikinčių tautiečių tarpe. Ligi šiol dar klaidžioja klaidinga nuostata, kad religinis tikėjimas pasireiškia tik bažnyčios lankymu. Ne visai taip, kadangi tikėjimas susijęs ir su pasaulio istorijos, kultūros, meno vertybių pažinimu ir įsisavinimu. Maldos, psalmės, giesmės, vargonų muzika, paveikslai tarsi plika akimi nepastebimai, tačiau nuosekliai, ugdo krikščionių estetinį pagaulumą, lavina intelektą, kelia “aukštyn širdis”. O ką besakyti apie knygų knygą — Bibliją? Neįkainojami lobiai!

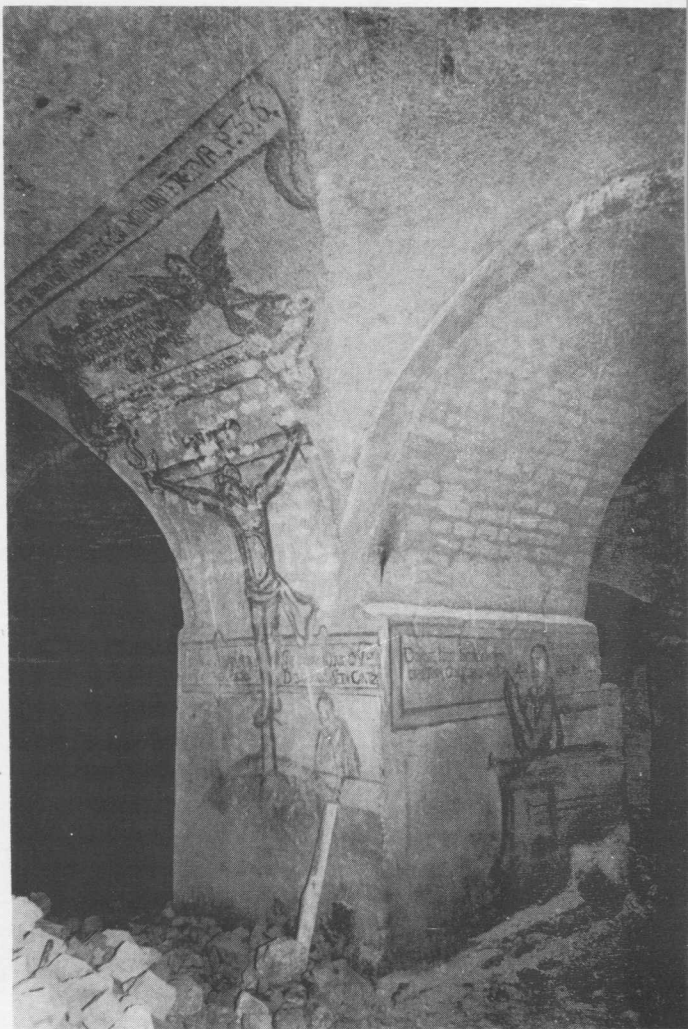
Todėl tarp tikinčiųjų surastume tik ne daug abejingų, o tuo labiau priešiškų tautos laisvei, etinėms-dvasinėms tradicijoms, papročiams (prisiminkime Kražių ir Kenstaičių parapijiečių didvyrišką kovą už savo bažnyčias, vadinasi, ir už savo tikėjimą, kalbą, būdą). Ir jeigu per pragaištinguosius stalininius-chruščiovinius-brežnevinius-sniečkinis-griškevičinius dešimtmečius gerokai buvo aptušėjusios bažnyčios ir kitos šventos vietos, tai, manding, visų pirma buvo nustekentos, ateistiniais buldozeriais numelioruotos mūsų sielos, mūsų is-

torinė atmintis. O istorinė atmintis, tautinė savigarba pirmiausia nyko tarp tų iš mūsų, kurie vaikystėje ir paauglystėje nejautė gavinančio "trispalvės auros" (religijos-tradicijos-patriotizmo) dvelksmo.

Ir pseudoateizmas, ir nuosekliai vedama TSKP imperinė tautų ir kalbų susiliejimo į vieną sovietiskai rusišką žmonių bendriją politika davė vaisių — daug kam religiją, Dievą išstūmė prie Maskvos Kremliaus mauzoliejuje viešai parodai paguldytas Leninas. Ir nebe į bažnyčią, bet prie šios proletariato vado mumijos nutįsdavo daugiataūkstantinės žmonių minios. Kiek ir mūsų tautiečių — spaliukų, pionierių, komjaunuolių, partinių ir nepartinių, pensininkų — prastypsojo kilometriniuose eilėse prie komunizmo kūrėjo vaškinio paveikslų? Kas dabar beatsimins ir besuskaičiuos?!

"Naš adres — nė dom i nė ulica, naš adres — Sovietskij Sojuz!" (Mūsų adresas — ne namas ir ne gatvė, mūsų adresas — Sovietų Sąjunga!). Ši savo laiku populiari talaluška nepranyko be pėdsakų ir Lietuvoje. Kosmopolitiškai sovietinė psichologija pagraužė ne vieną iš mūsų. Vyt. Bubnys romane "Po vasaros dangum" po plačiąją sovietų šalį keliaujančio darbininko Stepono paveikslu įtikinamai parodė, kad lietuvių tautoje susiformavo "homo sovieticus" psichologinis tipas, kurio etinėse vertybėse ir gyvenimo stiliuje viršų paėmė agresyvi eklektika, liaudiškai tariant, tikra mišrainė: mišrios šeimos, mišrios kalbos, mišrūs darželiai, mišrios mokyklos.

Ir vardų parinkimas naujagimiams 7,8,9, dešimtmečiais buvo pasiekęs kritinę ribą. Kuo gi miesčionimis tapusieji kaimiečiai dažniausiai krikštijo savo berniukus ir mergaites? Ogi Gintarais, Dainiais, Arūnais, Dariais, Audriais, Aukšėmis, Dianomis, Editomis, Žydrėmis, Sonatomis, Rasomis ir pan. Jeigu dar keliolika metų tokia sintetinių vardų mada būtų tęsusi, tai po kurio laiko nei per Jonines, nei per Povilines-Petrines, nei per Antanines, nei per Vytautines nebe-

Šv. Kazimiero bažnyčios požemiai.

pintume vainikų, nebepirktume dovanų — nebeturėtum ką sveikinti... Tautybė, tautiškumas, etninės šaknys, tradicijos, prierašumas prie gimtojo slenksčio — visi šitie dalykai minėto sluoksnio atstovų galvosenoje nebeteko vertės, buvo laikomi pasenusiais, nebemadingais. Taip pat greitai buvo nutautinti kolūkių, miesto gatvių, aikščių, fabrių, gamyklų ir t.t. pavadinimai. Štai mano gimtojoje apylinkėje 1949 m. įsikūrusio kolūkio pirmasis pavadinimas buvo "Salomėjos

Nėries" (menu, kaip žemaičiai pravardžiavo — Šliuomkė Neris), antrasis — "Socialistinis kelias".

Prisiminus V. Bubnio romaną, atkreiptinas dėmesys į simpatišką momentą: vaizduojant lietuvių klajoklių tipą, įvairių priežastinių faktorių tarpe nerasime vieno pagrindinio, būtino, norint teisingai atskleisti iš kaimo kilusio žmogaus ryšį su gimtuoju kraštu, tėvais, tradicine aplinka — nerasime religinio faktoriaus. Ir Vyt. Bubnys į bendrąją romano problematiką neįvedė šito faktoriaus, ir mes, kritikai, jo nepasigedome, nepamenu, kad ir skaitytojai būtų purkštavę dėl šios gilios argumentacinės properšos romane. Deja, tiktai šiandien ir kūrėjai, ir kritikai suprato, kokiame pavojingame dvasi-niame vakuume buvo atsidūrę. Bet juk tokiaime vakuume plūduriavo didelė dalis visos mūsų tautos!

Tokia buvo realybė, ir su ja negalima nėsiskaityti net šiandien, nes į norimą šviesią, laisvą, gražią Lietuvos ateitį mes per tą vakuumą staigiai neperšoksime. Reikės ilgu ir kantriu darbu tiesti per jį patikimus tiltus. O tų tiltų reikės išties tvirtų, nes praeities balastas — sunkus ir pavojingas. Tautinis lietuvių atgimimas išbudino ir išjudino mumyse tūnojusias dvasines-intelektualines potencijas. Gražu, kad jos nukreipiamos į kilnius sumanymus, darbus, žygius. Teigiamos, sveikos potencijos — lietuvių tautos Atgimimo Sparnai. Bet demokratinės permainos, revoliuciniai įvykiai išbudino ir negatyvias, agresyvias emocijas, instinktus, refleksus. Visa tai pirmiausia pasimatė spaudos industrijoje. Viską, ką "homo sovieticus lituanus" turėjo sukaupęs ir užgniaužęs žemo, brutalaus, ciniško, be-matant, tiesiog Sąjūdinio Atgimimo akivaizdoje, atsiskleidė visokiausių "20 kapeikų",

"Saldainiukų", "Jonukų", "Onučių", "Miražų", "Vakarienių" bei kitokių banalių leidi-nių pavidalu.

Simptomiška ir tai, kad šiam banalia-m taršalui žalią gatvę atvėrė ir toną davė ek-lektiškoji ir ambicingoji "Respublika" — leidinys, atsiradęs po Sąjūdžio sparneliu... Tokių skaudžių paradoksų sunkiame kelyje į laisvę ir nepriklausomybę yra nemažai. Tame kelyje įgavome stiprius sparnus, reikalingus šviesiam skrydžiui, bet prie skrendančiųjų kojų prilipo sunkūs svars-čiai. Kaip šito balasto pavyks atsikratyti? Tai, beje, ne naujas ir ne tik lietuvių tautai iškilęs rūpestis. Dėl jo XX amžiuje jau ne vienas mąstytojas suko sau galvą ir teikė įvairius receptus žmogaus sielos ir visuo-menės gydymui. Įsidėmėtinas garsaus rusų egzistencialisto Mikalojaus Berdiajevo min-ty iš jo knygos "Savęs pažinimas":

"Žmogaus kelyje yra dvi kryptys — ky-lančioji ir krintančioji. Žmogus pakyla aukš-ty, siekia Dievo. Šiame kelyje jis įgyja dvasinės jėgos, kuria vertybes. Tačiau tuo pačiu jis prisimena pasilikusius apačioje, dvasiškai silpnus, netekusius galimybės nau-dotis aukščiausiomis gėrybėmis. Ir prasideda nusileidimo kelias, idant būtų įmanoma padėti savo broliams ir seserims. Žmogus neturi teisės savo polėkyje atitrūkti nuo šio pasaulio, atsisakyti atsakomybės už kitus. Kiekvienas atsako už visus. Amžinąjį gyve-nimą įmanoma pelnyti tiktai bendru išsi-gelbėjimu".

Daug metų bendrą gyvenimą kūrėme be gilaus, dvasingo tikėjimo, be Dievo. Gal to-dėl šiandien, vėl išsikovojus laisvę ir nepri-klausomybę, pamatėme, kad nebemokame nei laisvai kurti, nei normaliai dirbti, nei pa-doriai poilsiauti. Esame tarsi kūdikiai, žen-giantys pirmuosius nedrąsius žingsnius. Bet vaikščioti turime išmokti. Ir gana sparčiai.

Gyvenimas — ne eilėraštis: ne visada rasi rimą, o tuo labiau — ritmą.

TEGUL NEIŠSIGĄSTA JŪSŲ ŠIRDYS!

K.J. AMBRASAS, SJ

Kristus, prieš rengdamasis savo kančiai ant kryžiaus, nemaža kalbėjęs savo mokiniams. Tose kalbose pasirodo labai bičiuliškas, tėviškas. Savo mokinius vadina labai gražiais vardais: "Vaikeliai, aš jau nebeilgai būsiu su jumis" (Jn 13,33). Jis paskelbia savo mokslo svarbiausiąją doktriną: "Aš jums duodu naują įsakymą, kad jūs vienas kitą mylėtumėte; kaip aš jus mylėjau, kad ir jūs mylėtumėte vienas kitą!" (Jn 13,34). Tatai kertinis viso Kristaus mokslo, kurį jis, vaikščiodamas šios žemės keliais, žodžiu ir pavyzdžiu skelbė žydams, akmuo. Į socialinius, visuomeninius ir etninius gyvenimo dėsnius Kristus padeda naują pamatą, kurio tikrai turi pakakti visam pasaulio rūmui, visoms kartoms, visiems laikams, visoms visuomeninėms formacijoms ir visiems žemynams. Ne pagal rūbus, ne pagal veido spalvą ar kalbą, ne pagal turtinę padėtį Jėzaus mokinius galima skirti, bet Didysis tautų Mokytojas paskelbia naują skiriamąjį bruožą, kuris nebuvo anksčiau žmonių, tautų tarpusavio santykiuose: "Iš to visi pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus" (Jn 13,35).

Tiek man, tiek ir visai mūsų tautai šitas Kristaus prieš 2.000 metų paskelbtas visų formacijų ir santykių principas yra nepasenęs. Priešingai — jis kuo aiškiausiai ir akivaizdžiausiai parodo, kad ten, kur šis kertinis akmuo yra išimtas iš valstybės pamatų, išbrauktas iš žmonių širdžių, tenai byra, griūva viskas: ekonominis ir politinis, socialinis ir moralinis gyvenimas. Be šio pagrindinio tarpusavio santykių principo nesilaiko joks žmogaus rankomis sukurtas pastatas...

Palikdamas šią žemę, kur gimė, augo, vargo ir brendo, Kristus dąsina ne tik apaš-

talus, kuriuos jis pasirengė savo įpėdiniais, savo įsteigtosios Bažnyčios šulais, jis dąsina taip pat ir mus: "Tegul neišsigąsta jūsų širdys!" teneišsigąsta nei tada, kai jus kankina, žudo, gauda, smaigia ir niekina, pjudo vienus prieš kitus, skaldo kaip beįmanydami. Teneišsigąsta nei tada, kai jums ko nors stinga, trūksta, kai kas nors jums kliudo ar elgiasi ir galvoja kitaip. Preištarašavimai, sunkumai subrandina asmenybes. Kliūtys ir sunkumai laikini. Jie nubėga kaip upės vanduo. Jie nušniokščia kaip pavasario lietūs. Ir vėlei pasirodo saulė. Giedrėja dangus.

Kristus mus dąsina. Kristus mus guodžia kasdien. Jis gyvena su mumis kartu ne tik bažnyčių ir koplyčių tabernakuliuose, bet ir gerų žmonių širdyse. Todėl jis žada ir tikina mus didele viltimi: "Einu jums vietos parengti. Kai nuėjęs paruošiu, vėl sugrįšiu ir jus pas save pasiimsiu, kad jūs būtumėte ten, kur ir aš..." (Jn 14,2-3). Tai didelė paguoda. Tai ne koks nors kadaise socializmo ir komunizmo paskelbtas neįvykdomas miražas, kurio besivaikydami žmonės pavargo, apsimylė ir daugelis nuleido rankas. Kristaus pažadai bus su kaupu išpildyti. Todėl jis mus tikina: "Tikite Dievą — tikėkite ir mane!" (Jn 14,1).

Ar gali būti geresnės gyvenimo gairės, argi gali būti aiškesnis mums nurodytas orientyras ir kryptis, kai Jėzus mums paskelbė tokį savo mokslo ir savo asmens esminį bruožą: "Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jn 14,5). Vadinasi, reikia tik įsigilinti į tuos žodžius, kuriuos skelbė, skelbia ir skelbs jo įsteigtoji institucija — Bažnyčia, kuri įpareigota, įgaliota vesti be jokio rasių, kalbų, tautų skirtumo visus žmones tuo keliu, kurį nurodė ir kuris yra

ŽODIS NUO KRYŽIAUS

KUN. J. LAURIŪNAS, SJ

Vokietijoje, Vestfalijos provincijoje, Didžiosios savaitės pradžioje miestų ir kaimų gyventojai ruošiasi išpūdingai, nuo senų laikų praktikuojamai Didžiojo penktadienio procesijai. Tądien per miestą traukia eisena, o jos viduryje vyras neša kryžių. Šitaip tie žmonės pagerbia didįjį Kentėtoją Jėzų Kristų.

Mintimis sustokime prie kryžiaus. Anot romėnų rašytojo Cicerono, mirtis ant kryžiaus buvo pati baisiausia mirtis senovėje. Romos senate jis yra pasakęs tokius žodžius: “Kryžius tenepaliečia nė vieno Romos piliečio kūno, tenebūna jis net mūsų piliečių mintyse, akyse, ausyse”.

Kryžiaus mirties bausmė atėjo pas romėnus iš kitur ir ji buvo taikoma tik svertimšaliams. Ši žiauri bausmė buvo sugalvota finikiečių, paskui ją pasisavimo kartaginiečiai, o pagaliau buvo įsivesta romėnų. Kai romėnai įžengė į Palestiną, ten buvo įvesta ir kryžiaus mirties bausmė. Ką kryžiuodavo? Didžiausius nusikaltėlius, pavyzdžiui, tokius, kurie apiplėšdavo šventyklą; būdami kareiviai, pabėgdavo iš kariuomenės, išduodavo valstybines paslaptis, sukildavo prieš valdžią. Galbūt kai kam yra žinomas Spartako vardas, kuris vadovavo vergų sukilimui Romoje. Istorikai aprašo, kaip šis sukilimas buvo numalšintas ir kaip į nelaisvę paimti sukilėliai buvo nukryžiuoti išilgai kelio, vadinamo Via Appia. Nuteistasis tokiai mirčiai paprastai turėdavo pats nešti į nuosprendžio vietą medžio skersinį. Ten nuvykus, pasmerktąjį prikaldavo prie skersinio, o

paskui pritvirtindavo prieš išilginio mieto ir iškeldavo. Lėta mirtis būdavo neapsakomai baisi.

Daugumai žydų buvo nepriimtina, kad Mesijas būtų galėjęs mirti ant kryžiaus. Tai siaubą kelianti tiesa. Nuo seno žydai turėjo posakį: “Prakeiktas, kurs miršta ant kryžiaus”. Kaip galima tikėti, kad nukryžiuotasis gali būti Dievo siųstasis, išrinktasis?! Šitaip galvoti ir kalbėti žydams reiškė burnojimą, piktžodžiavimą.

Šis faktas buvo nepriimtinas ir pagonims: nukryžiuotas Dievas — tai kvailybė, nesąmonė. Kas yra dievų išrinktasis, globojamasis, mylimasis, tą dievai turi apipilti turtais, laime, garbe. Šis Jėzus negalėjo turėti savo pusėjų dievų, nes buvo apleistas. Kitaip jis nebūtų miręs tokia baisia mirtimi.

Kaip apaštalai turėjo aiškinti savo Viešpaties mirtį ant kryžiaus? Tai nebuvo lengva. Bet kai jie susitiko su Prisikėlusiuoju, jie patyrė, kad ši mirtis buvo perėjimas į garbingą būseną. Beje, prisikėlęs Kristus nedaug kam pasirodė, bet ir ši saujelė sugėbėjo paaiškinti mirtį prisikėlimo žvilgsniu. Šis aiškinimas buvo šviesa, kuri gimdė ano laiko krikščionių bendruomenes. Vienas iš tokių svarbiausiųjų aiškintojų buvo Paulius.

Kas žydams buvo pasipiktinimas, o pagonims kvailybė, tai Pauliui buvo viena iš svarbiausių tiesų, kurią jis norėjo pabrėžti korintiečiams. Jis rašo jiems, kaip girdime šiandien: “Kai pas jus, broliai, lankiausi, aš atėjau skelbti jums Dievo liudijimo ne iškalingais žodžiais ar išmintimi. Betgi bu-

pats Jėzus Kristus. Gyventi tąja tiesa ir tuo gyvenimu, kurį jis — mūsų Išganytojas gyveno šioje žemėje.

Kristau, duok mums jėgų žengti Tavo nurodytais keliais, laikytis Tavo paliktojo didžiojo meilės įstatymo kiekviename žingsnyje!

“ESU SU JUMIS PER VISAS DIENAS”

CHIARA LUBICH

Per visą savo gyvenimą ant žemės Jėzus stengėsi vienyti savo apaštalus su savimi, kad jie būtų viena su juo. Kai jis ruošėsi palikti šį pasaulį ir paskutinė valandėlė artėjo, prieš palikdamas juos, jis davė jiems visą galią tęsti jo misiją, tai yra skelbti Evangeliją, kad jo meilė vienytų visą žmonių į vieną didingą šeimą.

Suprantama, jog apaštalus pasitiks didelis pasipriešinimas ir ištiks visokios sunkenybės. Tačiau Jėzus užtikrino juos, kad visuomet bus su jais, vadovaudamas ir padėdamas jiems, nors jie jo ir nematys daugiau ligi savo gyvenimo pabaigos. Jis laikys juos vienybėje, kai jie bus pasklidę visame pasaulyje, kad galėtų būti vienširdžiai ir vienminčiai su juo. Tada jis ir veiks jų apaštaltavimo darbuose.

Tai ne atsitiktinumas, kad Matas šiais žodžiais baigia Jėzaus gyvenimo aprašymą ant žemės. Tie jo žodžiai mums primena, kad Jėzaus buvimas mūsų tarpe neša gausių vaisių ne tik Bažnyčios visame gyvenime ir jos darbuose, bet taip pat jo apaštalų bei įpėdinių veikloje ir visų jo mokinių pastangose bei darbuose. Iš tikrųjų Jėzus mūsų juk nepaliko. Jei mes jo ir nematome, jis visuomet yra mūsų tarpe. Jis nesiliaujančiai duoda mums šviesos savo žodžiais, dalinasi su mumis savo dieviškuoju gyvenimu sakramentuose (ypatingai Šv. Eucharistijoje) ir per savo dvasininkiją mums vadovauja. Jėzus tęsia pasaulio pašventinimą darbais savo mokinių, kurie jo vardu yra susivieniję.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius?

Jėzus nori, kad ir mes liudytumėm Evangeliją visur, kur tik bebūtumėm. Bet mes taip pat, kaip ir apaštalai, tai darydami pamatysime, jog ir šiame amžiuje, ir šią dieną mus supa neįveikiamos sunkenybės, paplitęs sekuliarizmas ir blogio įsigalėjimas.

Tačiau Jėzus nori mums priminti, kad jis visuomet yra su mumis. Jis nori mus užtikrinti, kad jis veiks mumyse. Vienybėje su juo mums nereikės bijoti pasaulio, kurį jis nugalėjo. O kad jis taip nuostabiai ir veiksmingai būtų mūsų tarpe, mes turime susivienyti jo vardu.

Jei mes tikrai gyvenime pagal čia mąstomus žodžius, sukursime reikalingas sąlygas Jėzui visuomet būti mūsų tarpe. Todėl mes turime padėti vieni kitiems gyventi pa-

gal jo žodžius, ypač stengdamiesi vykdyti jo savitarpio meilės įsakymą. Tada mes turėsime kreipti didesnę dėmesį viskam, kas galėtų palaikyti vienybę su mūsų Bažnyčios vadovais ir mūsų bendruomenės nariais. Tam mes glėsime surasti daug progų.

Mes turime melstis ir veikti ypatingu būdu, kad visi krikščionys, suvienyti vienu krikštu, galėtų tarpusavio meilėje liudyti pasauliui Jėzų, gyvenantį mūsų tarpe. O jis, prisikėlęs Viešpats, esantysis mūsų tarpe, gali vėl atgaivinti pasaulyje viltį.

Iš anglų kalbos vertė *Kostas Paulius*

*“Ir štai aš esu
su jumis
per visas dienas
iki pasaulio
pabaigos”
(Mt 28,20).*

AMŽINYBĖS ILGESYS

SES. GERARDA ŠULIAUSKAITĖ, EJK

Tėvas Pranciškus Masilionis, SJ, mirė 1980 m. Š.m. vasario 26 d. sueina 90 m. nuo jo gimimo. Rengiamasi užvesti jo beatifikacijos bylą.

Tėvas Pranciškus Masilionis daugumai yra žinomas kaip tikrai šventas kunigas, skaudžiai kenčiąs dėl Bažnyčios ir Tautos nelaimių bei vargų. Jis ne tik meldėsi, sielosi, bet kartu ieškojo konkrečių priemonių, kuriomis galima daugiausia laimėti sielų amžinybei, uždegti širdis siekti didelių idealų. Nepasitenkindamas pastoraciniu darbu savoje parapijoje, jis globoja jaunuosius kunigus, pasimetusius audringų permainų sukuriuose, veda rekolekcijas persekiojimų išblaškytoms seserims vienuolėms, dirba su jaunimu, ypač sėkmingai Šiauliuose. Šiam tikslui rašo knygas rekolekcijoms, apie atskiras dorybes plačias konferencijas, įvairius straipsnius. Be to, parašo nemažą pluoštą eilėraščių, poemų, sonetų. Pogrindyje išspausdintas rašomąja mašinėle didelis eilėraščių rinkinys "Jaunoms širdims", poemėlės "Kalėdos kaime", "Pirmosios Kalėdos" ir kt. 1990 m. JAV išėjo T. J. Kidyko, SJ, redaguotas eil. rinkinys "Per aukas į garbę".

T. Masilionio poezija — tai priemonė skelbti Dievo žodį. Jei kas ieškotų šiuose rinkiniuose didelės meninės vertės kūrinį, — tektų apsigilti, o tiems, kurie trokšta pažinti Tėvo Pranciškaus dvasią — nuostabus lobynas. Čia autorius parodo skaitytojui amžinybės nuostabų grožį, Dievą kaip begalinės visatos Kūrėją, vertą didžiausios meilės ir pagarbos. Tik paklausykite:

*Milijarduos šviesmečių beribių,
Milijarduose galaktikų didžių —
Milijardai milžinų žvaigždžių —
Viešpaties sodybos nuosavybė!*

*Sukrečia šie dydžiai vargšę dvasių:
Šias be skaičiaus saules ir žvaigždes
Meilė kuria ir jas veda drąsiai, —
Mums! Tik man! Net vien tik dėl Tavęs!
(“Viešpaties sodyba”)*

Amžinybė — tai ne po mirties laukiantis dieviškasis bausis teismas, bet tikroji tėviškė, namai, kur mūsų laukia Gerasis Tėvas, norėdamas mums padovanoti savo beribę, visokį protą viršijančią meilę.

*Saule, giedoki! Giedokit kalnai!
Alpkite meile, lelijų žiedai!
Viešpats mums duoda Save už vargus:
Kūdikis Dievas štai eina pas mus!
(“Karalių giesmė”)*

Į Viešpaties meilę poetas atsiliepia visišku atsidavimu:

*Nebežinau aš nieko
Ant žemės tiek plačios,
Nebežinau aš nieko
Be šios širdies didžios!*

*Užaina šiurpios naktys,
Bet tyliai šviečia Jis!
Užaina rūšcios audros,
Bet glaudžia Jo Širdis!
(“Visad dangus”)*

Autorių pažinusieji prisimena jį kaip labai kuklų, ramų, visada maloniai besišypsantį. Tačiau po ta paprasta išore jausdavo glūdinčią didelę vidinę jėgą, energiją, ypač kai pradėdavo kalbėti apie amžinybę. Šitai taikliai išreiškta jo eilėraštyje “Draugams”:

*Amžinesni kaip saulė ir kaip žvaigždės,
Triumfo švęsti dieviškuos dvaruos
Žaibais mes skriejame kalnais ir kloniais!
Ir žygis šis — karūną mums paruoš!*

*Atriškim inkarus! Žėruoja uostas!
[gilumas išmeskime tinklus!
Per šį akimirksnį, kaip meteoro,
Te milijardai deimantų paklius!*

Tėvas Pranciškus deimantais vadindavo
gerus darbus, aukas, nusigalėjimus. Tokių
“deimantų” pilna jo poezija.

Mintimis apie amžinybę buvo apipinta
visa jo kasdienybė. Todėl į mirtį jis žiūrėjo
nuostabiai ramiai. Jam mirtis — neliūdnas
gyvenimo vakaras, bet naujo, žavaus ryto
aušra. Eilėraštyje “Motinai” autorius tvirtina:

*Kai čia tekės jau paskutinis rytas,
Gražiausiai papuoštas aušros,
Prašvis pasaulis neišpasakytas,
Diena be pabaigos!*

*Ir džiūgausim, kad tiek kančių patyrėm,
Tiek paniekos ir netiesos!
Ant žemės ne gyvenome, o mirėm!
Dabar — pilni šviesos!*

Šia tematika yra nemaža eilėraščių. O
rašė tuomet, kai sunkiai sirgo džiova, tačiau
juose tas pats giedrumas, pavyzdžiui:

*Tuoj kalsit man namelį
Tik iš šešių lentų!
Statysite dvarelį
Prie šių pušų aukštų.*

*O ko, o ko jūs liūdit?
Mamyt, neberaudok!
Kape tik mano rūbas! —
Manęs ne čia ieškok!*

*Štai Viešpaties Tėvynėj
Aš gyvas gyvenu!
Išvydę mano laimę,
Numirtumėt džiaugsmu!*

Ir iš tiesų kaip Tėvas Masilionis kalbėjo
apie mirtį, kaip naują rytą, taip ir mirė rytui
brėkstant — 7 val. 50 minučių.

Skelbdamas nuostabų žmogaus pašau-
kimą — mylėti Dievą, jis nepamiršta gy-
venąs žemėje. Būdamas nepaprastai jautrus
gėriui, tuo pačiu skaudžiai pergyvena ir
blogį — savo Tėvynės vargus ir nelaimės.
Štai eilėraštis “Regėjimas”.

*Rūsti juodų audrų diena,
O Tėviškė žaizdų pilna!
Tauta žiauriuos mirties naguos!
Kur karžygiai, kas ją vaduos?*

*Jos miestai, sostinė — griuvėsiai!
Jos žmonės, genijai — pelėšiai!
O taip: tauta mirties naguos!
Kur karžygiai, kas ją vaduos?*

Tuo metu, kai daugelis tautiečių nebesi-
tikėjo šviesesnės ateities, Tėvas Pranciškaus
skelbė tautos prisikėlimą. Tame pačiame
eilėraštyje pranašauja gėrio pergalę, tautos
garbingą prisikėlimą, regi atskubant “šaunius
jaunimo pulkus”, žygiuojančius su daina
prikelti Lietuvą. Šis eilėraštis sunkiais pries-
paudos metais buvo populiarius jaunimo,
ypač Eucharistijos bičiulių tarpe. Jį dekla-
muodavo sutinkant kalinius, grįžtančius iš
lagerio, deklamuodavo per Tėvo Masilionio
metines ir įvairiuose pagrindiniuose jaunimo
renginiuose.

Dar vienas gražus Tėvo Pranciškaus
bruožas — dėkingumas. Tas motyvas skam-
ba ypač eilėraščiuose, skirtuose jo motinai.
Pavyzdžiui:

*Putojančių jūrų bedugnė versmė!
Žvaigždėto dangaus stebuklinga gelmė!
Motute brangiausia, o tavo širdies
Nei jūros, nei erdvės apimt negalės!
 (“Berniukas motinai”)*

Kitus užjausdamas, guosdamas, Tėvelis
save, galima sakyti, buvo užmiršęs, nors iš

tiesų jį sunkiai kamuodavo ligos. Todėl jo kūryba mums ypač svarbi, nes jis daugiau darydavo, negu kalbėdavo, ir visa stengdavosi pridengti, kad liktų nepastebėta jo auka, kančia, jo didžiadvasiškumas. Poezijoje nerasime jo skundų dėl nesėkmių, vargų, — tik nuolatinis troškimas daryti gera. Pavyzdžiui:

*Kančių
Ir sopulių,
O Viešpatie, meldžiu!
Man artimo vargų
Nors menką dalį,
Kurios dūšaudamas
Pakelti nebegali, —
Pasverki ant pečių.*

Tėvas Pranciškus Masilionis buvo griežtas asketas. Visa jo aplinka dvelkė neturtu ir paprastumu. Bet tai nereiškė, kad jis nepastebėjo, nesuprato grožio. Jį žavėjo gėlės, laukai, miškai ir nuostabūs saulėlydžiai. Eilėraštyje „Saulė“ taip pavaizduoja saulėlydį:

*Saulė, baigdama kelionę,
Audžia pasakų svajonę:
Atidarius kraičių skrynią,
Nors pavargusi, apdengia
Laumės juostomis padangę,
Pilką debesų krūtinę
Auksu žėrinčiu išdažo
Ir, kai lieka laiko maža,
Kaip valdovė savo dvarą
Vakarų gelmėj pradaro,
Ir, lyg pasakų svajonėj,
Nusišypso ji maloniai.
Žemė stebis, žemė klausos,
Kaip sutinka saulę dausos.*

Labai prabėgomis peržvelgę dalį eilėraščių, mes jaučiame, su kokia didele meile Tėvas Masilionis praėjo savo gyvenimo kelią: ne veltui jį vadino „Meilės jūra“.

“MES NORIME GIRDĖTI APIE JĖZŲ”

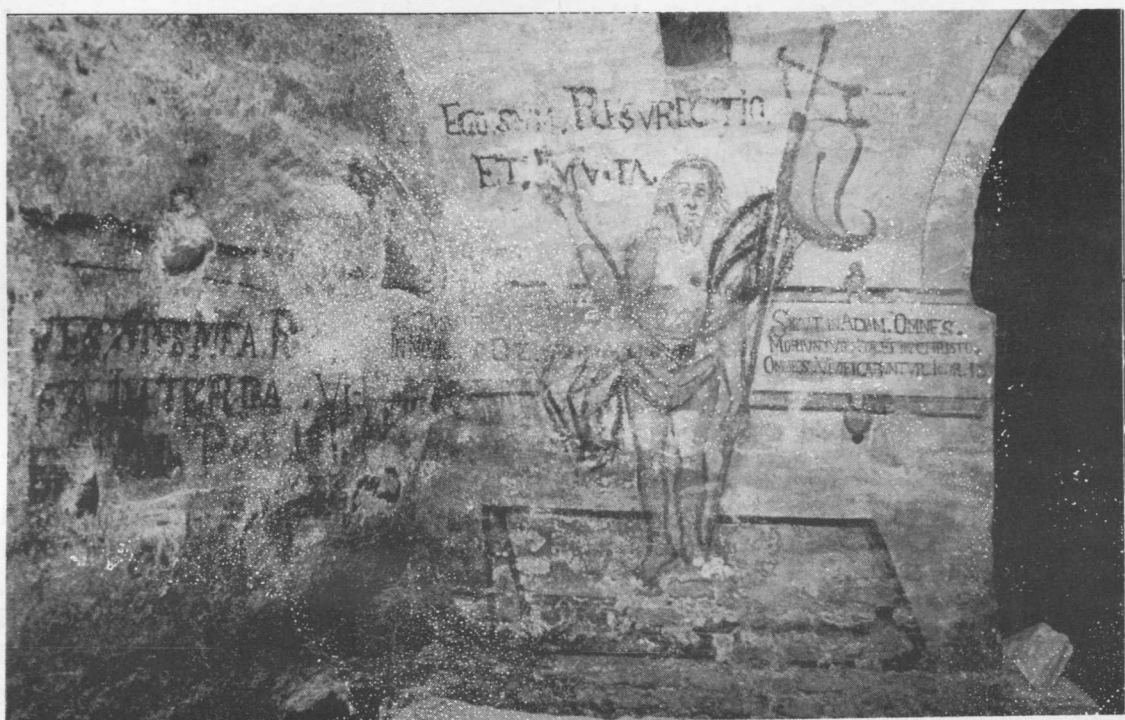
VINCAS KOLYČIUS

Tokį užrašą rado priklijuotą prie sakyklos vienas kunigas, atėjęs sakyti pamokslo. Kodėl toks užrašas? Mat visi to kunigo pamokslai nieko bendro neturėdavo su tos dienos liturginiais skaitiniais, bet būdavo kaip pasaulietiškos paskaitos, įvairios filosofinės idėjos. Užtat kažkas iš parapijiečių, radęs progą, ir priklijavo tą pageidavimą.

Norisi keliomis mintimis pasidalinti apie pamokslus, nes gana dažnai pamokslai būna panašūs į paskaitas. Jeigu kas nors, turėdamas drąsos, kunigui ir primena, tai gauna atsakymą, jog žmonės nemėgsta, kad kunigas aiškintų Šv. Raštą, jie mieliau klausosi įvairių pasakėlių. Bet kyla klausimas, ar pamokslininkas yra tam, kad žmonėms pataikautų, ar kad laikytųsi Bažnyčios nurodymų, kam jis ir yra pašauktas.

Štai ką sako Bažnyčia II Vatikano suvažiavime: „Pamokslui, kuris yra liturginio veiksmo dalis, tebūnie rubrikomis nurodyta, kiek apeigos leidžia, tinkamiausia vieta. Pamokslų sakymo pareiga tebūnie atliekama kuo ištikimiausiai ir deramai. Pamokslams medžiaga pirmoje vietoje tebūnie semiama iš Šv. Rašto ir liturgijos šaltinio, kad jais būtų tarsi skleidžiami nuostabūs Dievo darbai išganymo istorijoje, arba Kristaus paslaptis, kuri visuomet mumyse yra ir veikia, ypač liturginių apeigų metu” (Liturginė konstitucija, 35-2). Kitoje vietoje vėl pabrėžiama: „Liturginėse apeigose svarbiausia vieta tenka Šventajam Raštui. Juk iš jo yra imami ir paskui pamoksle aiškinami skaitymai” (Lit. konst., 24 paragr.).

Kai kurie kunigai perskaito vieną kitą eilutę iš tos dienos Mišių skaitinių, bet paskui „sugeba” privesti prie to, apie ką nori kalbėti, nors tai nieko bendro neturi su

Šv. Kazimiero bažnyčios požemiai.

tos dienos liturgija. Štai juokingas pavyzdėlis: “Šiandien yra šv. Juozapo šventė. Šv. Juozapas buvo stalius, o staliai, kaip žinote, daro klausyklas, kuriose atliekamos išpažintys, tad šiandien kalbėsime apie išpažintį...”

Ar Dievo Žodis, jo aiškinimas ir skelbimas gali atbaidyti žmones? Tikrai ne. Svarbu tinkamai jį perduoti. Čia reikia ir pačiam pamokslininkui pasistengti, padirbėti. Prieš keletą metų Kanadoje lankėsi kun. A. Steigvilas iš Argentinos. Besikalbant apie pamokslus, jis taip pasakė: “Su pamokslais aš neturiu jokių problemų. Kiekvieną pirmadienį pasiskaitau ateinančio sekmadienio Mišių skaitinius, juos vėl skaitau kiekvieną dieną iš naujo, Šv. Dvasia kiekvieną dieną vis parodo, atidengia ką nors naujo. Kai ateina skemadienis, aš jau turiu pamokslą”.

Popiežius Jonas Paulius II buvo susi-

kvietęs visus kardinolus ir susirūpinęs jiems sakė: “Šiuo metu daug katalikų palieka Bažnyčią, nes pas katalikus jie neranda ryšio su Kristumi”. Iš sakyklų nebėra skelbiamas Kristus. Laiške Romėnams apaštalas Paulius rašo: “Kaip žmonės šauksis to, kurio neįtikėjo? Kaip jie įtikės tą, apie kurį negirdėjo? Taigi tikėjimas ateina iš klausymo, klausymas — kai skelbiami Kristaus žodžiai” (Rom 10,14-17). Kitoje vietoje pamokslininkui sako: “Skelbk žodį, veik laiku ir nelaiku... Ateis toks laikas, kai žmonės nebepakės sveiko mokslo, bet, pasidavę savo įgeidžiams, susivadins sau mokytojų krūvą, kad tie dūzgentų ausyse, jie nukreips ausis nuo tiesos, o atvers pasakoms” (2 Tim 4,2-4). Tiesa, kad dauguma tikinčiųjų nenori klausytis pasakų, įvairių filosofijų ar paskaitų, kurias gali išgirsti kur nors kitur, be ne sakykloje.

STAČIA GALVA Į DANGŲ

NINA GAILIŪNIENĖ

Ar prisimenate, kad Lietuvoje pamokslai būdavo po Mišių? Daugelis, ypač per vasaros karščius ir žiemos šalčius, išgužėdavo lauk, prieš kunigui įlipant į sakyklą. O manęs ir su saldainiais niekas nebūtų išviliojęs laukan be pamokslo. Kaip ir visiems vaikams, Mišios man baisiai prailgdavo. Niekados pamokslas.

Mat pamokslininkai dažniausiai kalbėdavo apie nuodėmes, pragarą ir skaistyklą. Kaip šių laikų vaikus "horror movies" pri-rakina prie TV, taip mane žavėdavo vaizdžiai piešiamas pragaras. Velniai su ragais, uodegomis ir kanopomis. Vienintelis jų užsiėmimas ir malonumas yra kankinti ten esančias sielas. Vieni kursto niekados negęstančią ugnį. Kiti su ilgais samčiais maišo katiluose verdančią smalą. Treti su trišakiais pasmeigę sielas, pamurkdo į tą smalą ir įmeta į ugnį, kad smarkiau degtų... ar gali būti geresnis "horror movie"?

Visais laikais visuose kraštuose įvairiausių nusikaltimų peryklos yra didmiesčiai. Lietuvoje miestai buvo maži, tai mažai

buvo ir nusikaltimų. Lietuva tikrai buvo šventa žemė. Žmogžudystė ar apiplėšimas — retenybė. Kaime namai nerakinti. Gyvuliai nakčiai palikti ganyklose. Nebuvo vagysčių, išprievartavimų, abortų, skyrybų, susimetėlių. Tai kur tos baisios nuodėmės? Kodėl tiek daug ir dažnai buvo kalbama apie pragarą? Ogi todėl, kad lengva buvo jame atsidurti.

Kaip žinome, užtenka vienos sunkios nuodėmės netekti pašvenčiamos Dievo malonės. Be svarbios priežasties nedalyvauti Mišiose sekmadienį buvo laikoma didele nuodėme. Numirsi, neišpažinęs ir neapgailėjęs tokios nuodėmės, ir šmaukšt į pragarą... Nenuostabu, kad kunigai jautė pareigą tokią galimybę nuolatos laikyti tikintiesiems prieš akis.

Ne kiek geriau buvo piešiama ir skaistykla. Tik tiek, kad ten nebuvo velnių ir kančios laikinos. Todėl žmonės buvo nuolatos raginami melstis už sielas. Mano močiutė ir mama kasdien kalbėjo rožančių. In-

Kodėl šiandien Katalikų Bažnyčia pergyvena krizę? Todėl, kad yra prarastas ryšys, santykis su Jėzumi, kad mažai apie jį girdi, kad trūksta mokymo. Paskutinieji popiežiai tai pastebėjo ir tuo rūpinasi, bet maža vyskupų ir kunigų į tai kreipia dėmesį. Popiežius Jonas XXIII kvietė visus tikinčiuosius melstis, "kad įvyktų antros Sekminės". Paulius VI išleido encikliką apie evangelizaciją "Evangelii nuntiandi", kurioje ypatingai pabrėžia skelbimą Jėzaus Geriosios Naujienos ir atkreipia dėmesį į pamokslus (42 paragr.). Jonas Paulius II visą šį dešimtmetį paskelbė evangelizacijos

dešimtmečiu. Jo paskutinė enciklika "Atpirkėjo misija" ypač pabrėžia, kad bažnyčiose vis rečiau kalbama apie Dievą. Žmonės nepažįsta Kristaus.

Galbūt tie, kurie sako pamokslus, neskaitys šių minčių. Bet man atrodo, kad tie, kurie bažnyčiose pasigendame gryo Dievo žodžio skelbimo, turime teisę eiti pas savo kleboną ir pareikšti nuomonę, prašyti, kad "mes norime girdėti apie Jėzų". Ir prie visa to nepamirškime melstis už mūsų kunigus, kad jiems Dievas duotų išminties, apšviestų savo Šv. Dvasia ir kad jie skelbtų Dievo Žodį drąsiai, su įsitikinimu.

tencija visados ta pati: "Už dūšesles čysčiuje esančias"...

Atlikusi reikalus parapijos centre, užėjau į bažnyčios koplyčią. vidurdiemyje ji tuščia. Malonu tyloje valandėlę pabūti vienai su Jėzumi. Tik šįkart nebuvo nei tuščia, nei tylu. Pirmame suole sėdėjo ir kalbėjosi dvi senyvos moterys. Antrame pusamžė pora, matyt, vyras su žmona. Paskutiniame meldėsi moteris, atsitiktinai užklydus, kaip ir aš. Degė žvakės. Altorius paruoštas Mišioms. Kaip nepasinaudosi tokia netikėta proga?

Pradėdamas Mišias, kunigas pranešė, kad jos aukojamos už XY, mirusį prieš septyniolika metų. Prašė susirinkusius maldauti Dievą, kad jo sielai būtų sutrumpintos skaistyklos kančios.

Tai jau koks priešmirtinis atsivertėlis, toptelėjo nelaba mintis, ir pasiryžau ne tik Mišias, bet ir Komuniją aukoti už nelaimingąjį. O štai ką kunigas "pagiedojo" per pamokslą. Velionis gyveno Dievui, Bažnyčiai ir savo šeimai. Buvo reto pamaldumo žmogus. Daug dirbo Bažnyčiai ir parapijai. Buvo Kights of Columbus ilgametis veikėjas, organizatorius ir galva. Už didelius nuopelnus Bažnyčiai ir katalikiškoms organizacijoms buvo popiežiaus apdovanotas keliais ordinais.

Še tau, boba, ir kermošius! Žmogus su tokiais nuopelnais ir vis dar sėdi skaistykloje! Kokia nelaimė jam buvo mirti prieš setyniolika metų. Dabar mirusiems ir be jokių matomų nuopelnų užtikrinamas greitas dangus.

Neseniai vienas jaunas kunigas Vėlinių dieną pareiškė savo nusistebėjimą, kad žmonės po trejų, penkerių ar net dešimties metų dar vis užprašo Mišias už mirusius jų mirties dieną ar kitomis progomis. Girdi, Dievo gailestingumas neleidžia sieloms taip ilgai kentėti.

Nenuostabu, kad neišgirsi apie pragarą ar skaistyklą pamoksluose. Net per Vėlines neraginama melstis už sielas skaistykloje. Užtenka surašyti mirusių vardus vokeliuose

ir padėti ant altoriaus. Ten paprastai jie išguli visą lapkričio mėnesį.

Jeigu ta linkme ir toliau eis, tai ir katalikai nustos tikėti skaistyklos buvimu.

Ar yra skaistykla? Katalikų Bažnyčia sako, kad yra. O buvo krikščionių sektų pirmaisiais amžiais, kurios tuo netikėjo. Įvairių sektų protestantai iki šių dienų neigia skaistyklos buvimą. Kodėl taip yra? Ogi dėl to, kad nei Senasis, nei Naujasis Šventraščio Įstatymas skaistyklos nemini. Yra Šventraštyje tik keli įvykiai ir išsireiškimai, kuriuos galima interpretuoti, kaip analogiškus skaistyklai.

Štai pavyzdžiai. Senajame Įstatyme (Mk 12,39-45) minima, kad Judas Makabėjus po didelės pergalės mūšio prie Adullam, laidojant žuvusius karius, pastebėjo, kad kiekvienas žuvęs žydų kareivis turėjo pagonišką amuletą. Nusprendęs, kad jie buvo Dievo nubausti mirtimi už nusikaltimą Mozės Įstatymui, jis surinko iš kareivių 2000 sidabrinių drachmų ir pasiuntė į Jeruzalę, kaip permaldavimo auką už tą jų nuodėmę. Judo Makabėjaus pasielgimas buvo pagirtas, nes esą naudinga ir teisinga melstis už mirusius.

Nesibaigiančių kančių vieta, mūsiškai pragaras, Senajame Įstatyme buvo vadinama Gehenna. Teisiųjų sielos po mirties eina į Rojų, o blogųjų į Gehenną. Bet žydai, būdami nuo amžių geri biznieriai, suprato, kad yra ir tokių, kurių "blogų ir gerų darbų balansas yra lygus". Tokie, aišku, negali eiti tiesiog į Rojų nei amžinai pasilikti Gehennoje. Apie tokius rabiniškoje literatūroje sakoma, kad jie pasilieka Gehennoje laikinai. Tos sielos, kančios ugnimi ten nuskaidrintos, po tam tikro laiko pereis į Rojų. Todėl žydai taip pat meldžiasi už mirusius, kad Dievas jiems parodytų gailestingumą ir kuo greičiausiai pasiųstų angelą nuvesti juos į Rojų, kur jie galėtų ilsėtis po Gyvybės Medžiu...

Minėti atvejai gali būti interpretuoti, kaip pripažinimas, kad yra galimybė po mirties per kančią atsilyginti Dievo teisingu-

mui. Yra svarbu atsiminti, kad Kristus buvo žydas. Jis žinojo ir laikėsi Senojo Įstatymo. Kadangi jis nepaneigė tikėjimo į galimybę po mirties atkrenti už nusikaltimus, reiškia yra tikra ir teisinga.

Naujame Įstatyme Kristus daugybę kartų mini amžiną kančių vietą, atseit pragarą. Nei žodžio apie skaistyklą. Tikrai, kalbėdamas apie neatleidžiamą nuodėmę, Kristus sako: "...kas piktžodžiauja prieš Šv. Dvasią, tam nebus atleista nei šiame gyvenime, nei kitame" (Mt 12,32). Ir čia prašosi ta pati išvada, kaip ir aukščiau, kad yra nuodėmių, kurios bus atleidžiamos po mirties.

Arba vėl šv. Paulius laiške Timotiejui (2 Tim 1,18) prisimena, koks geras, ištikimas ir paslaugus jam buvo Onisiphorus ir prašo Viešpaties gailestingumo jo sielai. O laiške Korintiečiams (1 Kor 3,10-15) šv. Paulius, kalbėdamas apie tai, kad "Dievas atlygins kiekvienam už jo nuveiktus darbus", primena, kad tų darbų vertė bus ištirta ugnimi. Tik tie darbai, kurie nesudegs, bus užskaityti nuopelnais ir atitinkamai atlyginti. Tai vis tik netiesioginės užuominos apie skaistyklą, bet trūksta aiškaus užtikrinimo.

Katalikų Bžn. skaistyklos buvimu tikėjo nuo pirmųjų amžių. Tas tikėjimas išsamiau buvo išaiškintas pop. Inocento IV ir paskelbtas dogma Lijono Bžn. susirinkime 1274 m. Florencijos Bžn. susirinkimas 1439 m. ir vėliau Tridento visuotinis susirinkimas tą dogmą dar kartą patvirtino, ir pop. Leonas X pasmerkė Liuterio mokslą, neigiantį skaistyklos buvimą.

Atrodo, kad užtenka vien sveiko proto ir logikos tikėti, kad, jeigu yra dangus ir pragaras, turi būti ir skaistykla. Visados buvo, yra ir bus žmonių, kurie yra per geri eiti į pragarą ir nepakankamai tobuli eiti tiesiog į dangų.

Protestantai nepaiso nei logikos, nei minėtų analogiškų išvedžiojimų, remiantis Biblija. Jie Šventraštį priima beveik raiščiškai. Kadangi Senasis ir Naujasis Įstatymas skaistyklos nemini, reiškia jos nėra.

Jie kategoriškai teigia, kad Kristus, mirdamas ant kryžiaus, pakankamai atlygino Dievo teisingumui už visų žmonių nuodėmes. Kiekvienam žmogui dangus yra nupirktas ir sąskaita apmokėta Kristaus krauju. Užtenka tik Kristų išpažinti, kaip savo asmenišką Viešpatį ir Išganytoją.

Atseit, nereikia žmogui turėti jokių nuopelnų. Nereikia rūpintis atgailauti už savo nuodėmes šiame gyvenime ar būsimajame. Kaip gyvenai, nesvarbu. Jeigu tik suspėsi paskutinę minutę prieš mirtį prašyti Jėzų pasigailėti, ir nepasijusi, kaip atsidursi danguje... Geriau ir būti negali.

Kiek laiko ir kokias kančias sielos kenčia skaistykloje, niekas nežino. Mano vaikystės laikais jos buvo beveik lyginamos su pragaros kančiomis. Vakarų Katl. Bžn. tiki net į skaistykloje esančią ugnį. Graikų katalikai nuo seno netikėjo, o dabar ir kiti katalikai tuo nebetiki. Kaip ten bebūtų, pragaros ir skaistyklos kančios visiškai skiriasi. Šv. Katarina iš Genovos sako, kad sielos skaistykloje kenčia noriai, nes su ypatingu džiaugsmu jaučia, kaip jos per kančią vienijasi su Dievu. Atgailos laiką sutrumpina mūsų maldos ir ypač Mišios, aukotos už jas.

Praeitais metais skaičiau katalikiškame žurnale teigimą, kad beveik neįmanoma padaryti sunkią nuodėmę. Tuo pačiu neįmanoma atsidurti pragare. Kokia laimė gyventi šiais laikais! Ypač mums, kurių jau viena koja yra grabe. Pragaros iš viso nereikia daugiau bijoti. O jeigu pakeliui į dangų ir reikės sustoti skaistykloje, tai tik trumpam... Yra tik viena problema. Iš gyvenimiškos patirties žinome, kad nuomonės, pažiūros ir įsitikinimai, nuėję į kraštutinumą, ten ilgam nepasilieka. Todėl turime skubėti ir antrą koją įsikelti į grabą, kol dar turime retą progą stačia galva nueiti į dangų.

Redakcijos pastaba. Manome, kad skaitytojai teisingai supras šio straipsnio mintį. Jį turbūt būtų galima pavadinti religiniu feljetonu.

Negera būti vienam

(Jaunimui pamąstyti)

J. Lauriūnas, SJ

“Negera žmogui būti vienam” — yra parašyta Šventame Rašte (Pr 2,18). Vienišumas yra sunkiausia žmogaus nedalia, todėl vaikutis glaudžiasi prie motinos krūtinės, segasi į tėvo ranką. Paūgėjęs ieško žaidimo draugų, o dar vėliau dairosi savo gyvenimo draugo. Ši pastaroji, visam gyvenimui skirta draugystė yra apspręsta skirtinga lytimi. Pagal Kūrėjo mintį ji turi ypatingą uždavinį: ne tik užpildyti vienišumą, bet ir pašaukti į gyvenimą naują kartą.

Šventame Rašte rašoma: “Dievas sutvėrė žmogų kaip savo paveikslą: sukūrė jį kaip Dievo atvaizdą. Kaip vyrą ir moterį juodu sutvėrė” (Pr 1,27). Vyras ir moteris — kiekvienas savitu būdu atspindi Dievą. Abu jie yra lygiai vertingi Dievo akyse, bet kiekvienas, ateidamas į pasaulį, atsineša savitą prigimtį, tiek fizinę, tiek dvasinę. Vyras — fiziškai judresnis, išoriškai veiklesnis, jis kuria techniką, siekia karjeros; jo dėmesys skirtas daugiau daiktams, jo žvilgsnis siekia už namų. Jo mąstymas labiau racionalus, sausas, logiškas; vaizduotės ir jausmų pasaulis ne toks stiprus. Moteris — priešingai: mažiau judri fiziškai, mažiau linkusi į išorinę veiklą. Ji labiau domisi žmogumi, namais. Jos jausmų pasaulis ir vaizduotė — gyvesni, joje stiprus motinystės jausmas. Kažkas juokaudamas pasakė: “Vyras prote turi viena ląstelę daugiau, o moteris širdyje turi vieną pluoštelį daugiau”. Vyras ir moteris gyvenime turi ir skirtingas veiklos sritis, kur

parodo savo pranašumą. Abu jie yra skirti *vienas kitam*: būdami saviti, jie papildė vienas kitą. Šitai pabrėžiama Šventame Rašte: “Vyras paliks savo tėvą ir motiną ir glausis prie savo moters; ir bus du viename kūne” (Pr 1,24). Jiedu sukurs atskirą, naują pasaulį, kuris vadinamas šeima.

Nors jiedu yra skirtingi, bet tarp savęs *lygūs*, abu sukurti “pagal Dievo paveikslą ir panašumą”. Šią lygybę nusako vaizdas, pateiktas Šventojo Rašto autoriaus, kad moteris sukurta iš vyro šonkaulio. Čia nereikėtų matyti moters pažeminimo. Tai rytietiškas, semitiškas išsireiškimas, pabrėžiantis abiejų lygybę: abu tos pačios prigimtys, Lietuvis apie savo žmoną pasako: “Tai mano dešinioji ranka”. Arabas sako: “Tai kaulas iš mano kaulo”.

Ilgose žmonijos istorijoje buvo pamiršta ši tiesa. Vyras dažnai būdavo savo žmonai ne draugas, bet despotas, ne globėjas, bet savininkas, nesistengęs jos atjausti ir gerbti. Šeimos forma buvo poligamija — daugpatystė, kelios žmonos. Poligamija praktikuojama ir dabar musulmonų pasaulyje. Moterų dalia šeimoje nebuvo užtikrinta, saugi — vyras galėjo pavaryti ją. Tokią situaciją Kristus pasmerkė. Jis pasakė, kad tai nenormali padėtis, ir ji susidarė dėl širdies kietumo. Kristus paskelbė meilės įsakymą: mylėk kitą, kaip save patį! Moteris neturėjo būti laikoma žemesne už vyrą, jos dalia turi būti užtikrinta, saugi.

DRAUGYSTĖ

Jaunas žmogus, išaugęs iš vaikystės metų, ima domėtis kitos lyties asmeniu. Anksčiau berniukas nepastebėdavo mergaitės, o mergaitė — berniuko, dabar atkreipia dėmesį vienas į kitą. Gimsta ilgesys, atsiranda noras bendrauti, draugauti. Draugystė turi kažką gražaus, vienas antrą mato šviesioje spalvoje. Bet ar ši draugystė visada turi nuvesti iki santuokos? Ypač jei ji užsimezgė gana anksti, kai žmonės dar nėra visai subrendę, neturi materialinio pagrindo po kojomis, praktiškai nepasiruošę gyvenimui? Reikia abejoti. Jauno žmogaus, bebaigiančio antrą dešimtmetį, charakteris dar žalias, jausmai nepastovūs. Patirtis rodo, jog *ankstyvos vedybos* nėra pakankamai tvirtos, kad atlaikytų gyvenimo išmėginimus. Pradėję draugauti penkiolikmečiais vargiai bus po vienu stogu trisdešimtmečiais. Įsižiebusi meilė ir vėliau užgesusi ar užgesinta

tik subrandina dvasiškai, duoda patirties, kuri bus reikalinga ateičiai. Ne vienas yra pasakęs: „Ačiū Dievui (likimui), kad tada nesusituokiau“. Šis išgyvenimas kartais gali būti skaudus, bet tai reikia laikyti laimingu atveju, kad iš tokios ankstyvos draugystės nekilo santuoka. „Vestuvės su skuba, bus ilga atgaila“ sako liaudies išmintis. Bretonai sako: „Eini į karą — pasimelsk, plauki jūron — dukart pasimelsk, ruošiesi tuoktis — triskart pasimelsk“. Liaudis iš savo ilgos patirties žino, koks sudėtingas yra gyvenimas šeimoje ir už lengvabūdiškai žengtą žingsnį vėliau tenka brangiai sumokėti. Nemažai yra žmonių, kurie tuokiasi, beveik *nepažindami* vienas kito: apie tokius reikia pasakyti, jog geriau būtų, kad visai nesusituoktų — iš tų šiaudų nebus grūdų. Santuoka yra toks rimtas dalykas, kad visiems rūpi. Toks rimtas istorikas kaip Tenas (Taine) yra pasakęs apie kai kurias santuokas: „Tris savaites draugauja, trejus metus barasi, trisdešimt metų rieja, o vaikai viską pradeda iš naujo“.

Jaunas žmogus dažnai padaro lemtinę klaidą: susižavi vien išore, kuri gali greitai praeiti. Liaudis turi apie tai savo nuomonę: „Iš gražumo košės nevirsi“. Yra *vidinės vertybės* — tik jomis galima remtis, tik jos išlieka. Draugaujant reikia išsiaiškinti:

- Kas per žmogus mano partneris?
- Ar jam rūpi mano laimė? Gal tik vien savimi rūpinasi?
- Kaip jis bendrauja su savo tėvais?
- Kaip žiūri į darbą?
- Ar atviras ir tiesiakalbis?
- Ar nebijo sunkumų, nedejuoja?
- Ar domisi mano rūpesčiais ir problemomis, gal užsiėmęs tik savo bėdomis?
- Ar tiki Dievą, meldžiasi?

Suprantama, kad nerasime žmogaus be ydų ir silpnybių, ir mes patys jų turime: meilė moka daug atleisti, bet visgi turi būti kažkokia aiški riba, prieš kurią negalima užsimerkti.

Vienas žmogelis pasodino savo lauke du medžius arti vienas kito. Jie gražiai augo, šakojos, bet ten, kur šakos siekėsi, jos buvo ne tokios gražios. „Kodėl negalėjai jų pasodinti toliau vienas nuo kito?“ — žmona klausė vyrą. „Maniau, kad arčiau būdami jie dings vienas kitą nuo vėjo ir šalčio. Dabar supratau, kad medžiai sumenksta, jie negali laisvai vystytis“.

NEREIKIA SKUBĖTI SU DRAUGYSTE

Ankstyvos jaunystės laiką svarbiau yra skirti asmenybės brandai — pasiruošti gyvenimui: pasisemti mokslo žinių, isigyti profesiją — specialybę, tapti ekonomiškai savarankišku. Vyresnės kartos jaunimas mokėjo laukti kol atsisistos ant savo pačių kojų, baigs mokslą. Šis laikas, produktyviai praleistas, tampa tvirtu pagrindu visam gyvenimui; praleistas tuščiai, palieka tuštumą visam gyvenimui — susituokus jau ne laikas studijuoti. Vyresnio amžiaus žmonės šiandien stebina *nepilnamečio jaunimo* išskirtinės draugystės, kurios anksčiau buvo retas dalykas. Su tokiais reiškiniais dažnai susiduria vidurinė mokykla. Tokiame amžiuje žmogus dar nepajėgus atsakingam ir rimtam uždaviniui kaip santuoka. Tokiems yra sunkiau ateityje pasirinkti tikrą partnerį. Neretai tokios draugystės veda prie skubotos ir per ankstyvos santuokos, nes jau laukiamasi kūdikio. Šiuo atveju tokios santuokos mažai teikia vilčių: geriau netekėjusi motina, negu priverstinė santuoka, kai abu žmonės dar nejaučia šilimos kūdikiui ir kai matyti, kad sugyvenimo vis tiek nebus.

Antanas de Sent-Egziuperis savo knygoje „Mažasis princas“ rašo apie berniuką, kuriam nepatikusi viena gėlė. Vėliau jis suprato, kad „buvau per jaunas ir nemokėjau mylėti“. Kiek yra žmonių, kurie nemokėjo mylėti, nes buvo dar nepribrendę, per jauni! Obuolys, per anksti nuskintas, yra rūgštus.

GARBINGA DRAUGYSTĖ

Kaip mėnulis, taip ir draugystė turi savo tamsiąją pusę. Ji ne visuomet gražiai baigiasi. Šventas Raštas pasakoja apie sutrikusią draugystę tarp žmonių, kuriuos sąlygiškai vadina Adomu ir Ieva. Ji sutriko, kai savo gyvenimą ėmė tvarkyti bedieviškai — neklausydami Dievo. Tai nusako biblinis vaizdas — draudimas rašyti ir valgyti vaisius nuo vieno medžio. Čia nereikia žodiškai, raidiškai suprasti. Tai suprato viena moksleivė, kuri per tikybės pamoką, išgirdusi šį pasakojimą, pasakė: „Dabar obuolys — mini suknutė“. Pasakojimu Šv. Raštas nori pabrėžti, kad žmogus nėra absoliuti būtybė — jo veiklai yra kažkokios ribos. Absoliuti laisvė yra savivalė. Biblijoje minima Dievo baudmė moteriai (Pr 3,16) nereikia vyro pateisinimo ir moters pažeminimo. Tuo

norima pasakyti, kad vyras ir moteris gali būti grėsmingi vienas kitam, gali sujaukti gyvenimą, jei elgiasi bedieviškai, tai yra savivališki — nepaisydami aukštesnių normų. Žmogus yra gavęs iš Dievo galią kildinti naują gyvybę, jis yra pašauktas būti Dievo bendradarbiu jo kūryboje. Visa, kas siejasi su šios galios reiškimusi tarpautiniu žodžiu vadinama seksu (lot. *sexum* — lytis). Šios galios naudojimas nėra savitikslis: jo paskirtis — išreikšti abipusę meilę, o tai yra tikrai realu tik *nesuardomoje santuokinėje bendrijoje*, kuri sukuria gilią ir nuoširdžią meilę ir užtikrina sąlygas išsiskleisti naujai gyvybei. Labai išraiškingai šią tiesą nusako Biblija: "Vyras paliks tėvą ir motiną ir glausis prie savo žmonos; ir bus du viename kūne" (Pr 2,24). Tai reiškia: vienas gyvenimas, viena širdis, viena siela. Dievas nori meilėje susijungusius žmones vis giliau įvesti į savo maldos paslaptį: jo meilė žmogui yra neatšaukiama, amžina, tik šitaip mylėdamas, žmogus gali būti kitam atrama ir likti ištikimas iki galo. Vyro ir moters meilė, pagrįsta krikščionišku tikėjimu ir sakramentais, pajėgia atlaikyti gyvenimo išmėginimus — ligą, kaltę, kitokias nelaimes.

Jaunas žmogus turi išmokti *garbingai* bendrauti su kitos lyties asmeniu. Privalo turėti taką, jausti kitam pagarbą, šventai žvelgti į kitą, jame matyti Dievo atvaizdą. Turi išmokti bendrauti, neliesdamas jo kūno, nesiekdamas pažeminti kitą, nesiekdamas pasinaudoti kitu kaip daiktu. Privalo išmokti valdyti savo jausmus, lytinį potraukį taip, kaip raitelis suvaldo žirgą. Santuokon reikia nusinešti *dvasinį kraitį* — taurią širdį, skaistų kūną, disciplinuotą charakterį, stiprią valią. Kelias iki santuokos altoriaus turi eiti po balto šydo ženklu. Ką žymi jaunajam prie krūtinės prisegta balta gėlytė? Gi tai, kad jo kelias iki santuokos altoriaus ne nuodėme grįstas. Jei tai yra melagingas ženklas, jei prie altoriaus einame su jaunatviškos garbės likučiais, sunku tikėtis, kad neapsiniauks santuokos dangus. Lietuvių liaudies dainose kalbama apie žirgą, kuris

pamuistė galvelę, nutraukė kamanėles, išlaužė uosio tvorelę, išmindžiojo rūteles. Senojoje mūsų tautoje buvo branginamas "rūtų vainikėlis". A. Vienuolio "Paskenduolė" tarybiniais metais turėjo išreikšti mūsų liaudies tamsumą, prietaringumą. Kai šis inscenizuotas kūrinys buvo pastatytas Maskvoje, ten inteligentai žiūrovai stebėjos: "Kokia aukšta Lietuvoje etinė kultūra!" Šiandien "sumintos rūtos", kaip pražūtinga potvynio banga, plačiai užliejo mūsų visuomenę. Mėginama gelbėtis vadinamuoju seksualiniu švietimu, jaunimo žurnalai negaili šiai temai popieriaus. Abejotina, ar iš to bus kiek naudos. Vakarų Vokietijoje, pradėjus šitaip "šviesti" jaunimą, per dešimtį metų padvigubėjo nepilnamečių motinų. Iš šios bėdos kai kas vaduojasi "paskubintomis vedybomis", bet tai ne išeitis, nes tokios apverktinos vedybos jau yra suskilusios anksčiau negu jos įvyksta.

Tokių nelaimių ir tragedijų būtų mažiau, jei žmogus sugebėtų iš anksto žinoti ir *nustatyti sau aiškiais ribas*.

"Kiek daug yra, kurie buvo geri ir tyri kaip angelai, o vėliau susivalkiojo kaip parduotuvės numindžiotas slenkstis" (Prohaska). Gaisras prasideda nuo mažos kibirkštėlės, ligą sukelia mažutė bakterija, mažytis virusas. Mūsų senosios kartos moterys motinos sakydavo savo dukroms: "Pirmas tavo pabučiavimas priklauso tam, kurį išsirinkai sau gyvenimo draugu". Šiandien dėl šito gal jau niekas nesijaudina. Žinoma, dėl to neverta pulti panikon, bet tai gali būti pirmas žingsnis į slidų kelią, kuris gali baigtis tragiškai.

Toks jau prigimties dėsnis, kad geismas, jei kyla vien tik iš kūno, yra žiaurus — jis greitai virsta neapykanta. Net ir lengvabūdžiai vaikinai negerbia lengvabūdžių merginų, su tokiomis kurios negerbia pačios savęs jie negalvoja surišti savo gyvenimo. Lengvabūdė mergina, nusileisdama suvedžiotojui, suteikia teisę, kuri lengvai tampa priežastimi nepagarbai ir net neapykantai. O "šelmis bernelis", sumindžiojęs kito laimę, taip pat nebus laimingas: santuokoje jis neras

*"Vestuvės su skuba, bus ilga atgaila" —sako liaudies išmintis.
Bretonai sako: "Eini į karą — pasimelsk,
plauki jūron — dukart pasimelsk, ruošiesi tuoktis — triskart pasimelsk".*

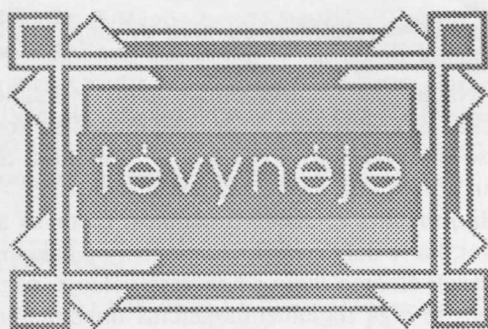
jau nieko naujo, nebent nesutraukomus pančius, o siela, jau seniai numarinta, nepatirs to skaidraus džiaugsmo, kuris aplanko tyrų širdžių su-tuoktinius. Jau šv. Augustinas yra kalbėjęs: "Gerbkite mergaites, kad į žmonas gautumėte jas garbingas ir gerbtinas". Sunku gerbti tas merginas, kurios neturi išdidumo, leidžia save pažeminti; lygiai sunku gerbti ir tas, kurios teka už tokių, kurie iššvaistė savo jėgas, išbarstė savo širdies perlus, kurių gal ir neturėjo, — jos pasitenkina likučiais...

Mūsų senolių etika žinojo dėsni: vyro gyvenime tik dvi moterys turi teisę figūruoti: — tai jo motina ir jo vaikų motina. Vienas senas žmogus pasakoja, kad jam, studentui, tėvas rašė laiške: "Nenuliūdink nė vienos mergaitės ir atsimink, kad tavo motina taip pat buvo mergaitė".

Reikėtų pagalvoti ir apie *naktines valandas*, kada poilsio laikas paverčiamas pramogų laiku, šokama. Seniau pramogos nebūdavo nutęsimos iki vėlybos nakties. Šakalai savo aukų ieško naktį. Naktis — priedanga juodiems darbams. Daugiausia nelaimių įvyksta naktį. Bet "kas naktį padaryta, reikia dieną atgailoti" (Šekspyras).

Būtinai reikia prisiminti *alkoholį*. Atsakomybę jaučias žmogus, jei bus pavargęs ir "paėmęs lašelių", nesės prie automobilio vairo. O tokie svarbūs ir lemtingi dalykai, kaip lytinė sueitis, dažnai įvyksta kaip tik tokiaime stovyje. Kas bent kibirkštėlę proto turi, žino, kuo gali baigtis tokios pramogos. Yra senas posakis: jei ant krosnies sėdi Bacchas, ugnį įpučia Venera. Yra ir kitas posakis: Bacchas su Venera susikabinę vaikščioja. Reiškia, kur alkoholis, ten ir dvasinis apakimas ir nužmogėjimas

Reikia žinoti aiškias ribas ir jų laikytis, nes per vėlu sulaikyti sniego laviną, kai ji jau ima šliaužti. Tikras ir nuoširdus atsidavimas vienas kitam yra visiškoje ir *nesuardomoje gyvenimo bendrijoje*. Krikščionys savo bendrą gyvenimą pradeda Viešpatyje, duodami santuokinę priesaiką prieš religinės bendruomenės atstovą — kunigą. Tuo jie pareiškia, kad viešai prisiima atsakomybę už vienas kitą ir nuo dabar jie bus neišskiriami draugai per visas — šviesias ir ūkanotas — gyvenimo dienas iki mirties. Gyventi šeimoje ne visada yra lengva: kad iškilę sunkumai nepalaužtų žmogaus, kilnus nusistatymas sutvirtinamas priesaika. (B.d.)

Paruošė Gediminas Vakarīs

KAUNO TARPDIECEZINĖS KUNIGŲ SEMINARIJOS KIEMELYJE PAŠVENTINTAS KRYŽIUS

"Dangiškasis Tėve, prašome, kad tikėjimas ir tėvynės meilė grįžtų į mūsų šeimas ir Lietuvos mokyklas. Įmonės Lituanica kolektyvas". Atminimo lentelė su tokiu užrašu pritvirtinta prie gražaus medinio kryžiaus, kurį padovanojo ir pastatė Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos kiemelyje "Lituanicos" darbuotojai.

Kryžių pašventino Tarpdiecezinės kunigų seminarijos rektorius Algis Baniulis. Šv. Trejybės bažnyčioje šv. Mišias aukojo vyskupas Sigitas Tamkevičius. (Lietuvos aidas)

PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRE- SAS. LIETUVOS ATSTOVAI — TIK STEBĖTOJAI

Gruodžio 19 dieną Argentinos nacionalinio banko rūmuose buvo atidarytas VII Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas (PLJK).

Gruodžio 27 dieną PLJK atsisveikino su Argentina. Ištaikingu laivu, apie pustrėčio šimto pasaulio lietuvių jaunimo atstovų persikėlė iš Buenos Aires į Montevideo (Urugvajų).

Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos kraštų deleguoti asmenys per studijų savaitę svarstė ir priėmė pakeitimus PLJS statute. Dabar svarbiausias PLJS tikslas — už Lietuvos Respublikos ribų gyvenančio lietuvių jaunimo rūpesčiai. Visos statute pataisos buvo grindžiamos tuo, kad išeivija po nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo turi atsigręžti į save. Kitą kongresą po dvejų su puse metų pertraukos surengti

Europoje — Anglijoje, Suvalkų trikampyje arba Lietuvoje.

Naujuoju PLJS pirmininku išrinktas Paulius Mickus iš Vašingtono. Visą laiką drauge su kongreso atstovais buvo kunigas A. Saulaitis, SJ. Vien tik jo dalyvavimas, pasak daugelio, — studijų savaitės sėkmės garantuotos. Lietuvos atstovai, kurie dėl "Aeroflot" kompanijos teikiamų paslaugų žinomo lygio į kongresą vėluoja, pagal kongreso eigą reglamentuojančius dokumentus, gali tenkintis tik stebėtojų statusu.

Mūsų vienybė — tautos stiprybė! — VII PLJK šūkis (Lietuvos rytas)

VALDO V. ADAMKAUS PREMIJA

Valdo V. Adamkaus kasmetinė premija įsteigta skatinti aplinkos apsaugos veiklą Lietuvoje ir skiriama už svarbius teorinius ir praktinius darbus ekologijos srityje, už aplinkos apsaugai reikšmingus projektus ir jų realizavimą, už švietimo, mokymo informacinius darbus, ypač aktyvią organizacinę bei visuomeninę veiklą aplinkos apsaugos srityje.

Premijos dydis — tūkstantis JAV dolerių. Premija įteikiama kasmet birželio 5 dieną Vilniuje, Aplinkos apsaugos departamente. (Lietuvos aidas).

PIRMASIS SKRYDIS LIETUVIŠKO BOEING

Guodžio 20-osios vakarą atskridęs iš Vengrijos, Vilniaus aerouoste nusileido pirmasis avia-kompanijos "Lietuvos avialinijos" laineris Boeing 737-200. Netrukus jis buvo pašventintas ir išskrido į Kopenhagą. Keleivių į Kopenhagą ši kartą buvo labai mažai — skrido aviatoriai, žurnalistai ir Aukščiausios Tarybos apsaugos vyrai. Lėktuve apie trečdalį vietų turi užimti tikra valiuta mokantys keleiviai. Tada skraidymai bus pelningi. Aviabilietas į Kopenhagą, jeigu pirksi daugiau kaip prieš tris dienas, kainuos 331 dolerį. Jei vėliau — 460. Tuo tarpu Lietuvos, Latvijos ir Estijos piliečiai mokės 70 dolerių ir 685 rublius. Trečiadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais Boeing skraidys į Kopenhagą. Antra-

dieniais, ketvirtadieniais, sekmadieniais — į Frankfurtą prie Maino, pirmadieniais, trečiadieniais, penktadieniais — į Berlyną. (Lietuvos aidas).

PRIEŠ ŠVENTES Į TURGŲ

Paskutinę advento savaitę Kalvarijų turguje dar nesijautė artėjančių šv. Kalėdų. Nekvepėjo nei ėglišakėm, nei žuvim. Vis dėlto prieš didžiąsias šventes norisi į turgų. Nors ir sumaniausia šeiminingė būtum, ne kiekviena juk turim visko, ko reikia tiems tradiciniams dvylikai patiekalų ant kūčių stalo, o, be to, ir per šv. Kalėdas privalu gardėsiais šeimyną pradžiuginti. Kalvarijų turguje močiutės turi ir aguonų, be kurių neišsiversi, čia ir džiovintų grybų virtinėlę rasi, ir kviečių kokią saują gali nusipirkti... Tiesa, kainos truputį kvapą gniaužia (vien už aguonų stiklinaitę dešimtrublės prireikia), bet kur dėsies... Kokie sunkūs laikai bebūtų, sumanios lietuvės tikrai ras ir sugebės ką ant stalo padėti, nors šio bei to atsisakyti reikės. Kiek pamenu, močiutė ir mama Kalėdoms visada kepda-vo žąsį su obuoliais. Dabar žąselės Kalvarijų turguje nei mačiau, nei girdėjau. Guli įtartinos riebios rūkytos dešros, į kurias pirkėjai nė galvos nepasuka, nes kainos kaip parduotuvėje, o kokybe jos tikrai neprilygsta. Rūkytos plonakojės vištos, už kurių vieną prašoma penkių dešimtinių. Brangi — 150 rublių už kilogramą rūkyta išpjova, nors ir traukia akį, bet tik vienam kitam pirkėjui parūpsta. Tradicinių kleskučių ir kalėdinių pyragų močiutės dar pardavimui neprikepusios (miltų nebuvo). Belieka sukiotis apie statines su raugintais kopūstais, kurie švenčių stalui irgi ne pro šalį.

Ar vasarą, ar žiemą Kalvarijų turgus vis daugiau primena rytietiškąjį. Piliečiai prekybinius stalus nukloję maišeliais su riešutais, siūlo obuolius, kriaušes, mandarinus, citrinas... Ir visur kainos kaip sukirtos. Mokant po 200 rb. už kilogramą, galima laisvai nusipirkti ir bananų.

Jums smalsu, ką aš pirkau, ar daug pinigų išleidau? Spanguolių litrą kisieliui — 25 rb., pupų stiklinaitę — 3 rb. ir už keturis su puse

■ JAV-se yra apie 60 į katalikybę perėjusių episkopų ir liuteronų kunigų, kurie yra vedę ir pasilieka vedę, būdami katalikų kunigo pareigose.

■ Kalėdinių giesmų kasetę išleido Klyvlendo

Dievo Motinos Nuolatinės pagalbos parapijos choras, kuriam vadovauja muz. Rita Čyvaitė-Kliorienė. Kaina apie 10 dol. Šias giesmes per Kūčias ir Kalėdas perdavė Lietuvos radijas.

rublio kedro konkorėžį su riešutėliais. Apsuksiui jį blizgučiais, pasikabinsiu ant eglės šakelės (skurdžius žaisliukus eglutei šiemet teregėjau net komercinėse parduotuvėse) ir džiaugsimės... (Lietuvos aidas)

W.A.MOZARTO KŪRYBOS SAVAITĖ

Minint Wolfgango Amadeus Mozarto mirties 200-ąsias metines, ir Lietuvoje šiemet skamba ypač daug jo muzikos. Daugybė koncertų susitelkė, artėjant gruodžio 5-ajai. Tą 1791 metų dieną užgeso nė 36 metų nesulaukusio vieno įstabiausių pasaulio kultūros genijų gyvybė. Jau vyksta Nacionalinės filharmonijos surengtas jo kūrybos festivalis, o Operos ir baleto teatre vyksta W. A. Mozarto kūrybos savaitė.

W. A. Mozarto operos Lietuvoje pasirodė palyginti anksti. 1802 m. Vilniaus teatras pastatė „Užburtąją fleitą“, vėliau Klaipėdos teatras — „Pagrobimą iš seralio“ ir „Tito gailėstingumą“, šias operas rodė Vilniuje per 1821 m. viešnagę. Paskui Vilniaus scenose buvo statyta dar pora genijaus šio žanro veikalų. 1918 m. atkuriant nepriklausomą Lietuvą, pradėtos steigti ir profesinės lietuvių meno įstaigos. Valstybės teatras, didžiausias ir pajėgiausias muzikos meno židinys, per visą nepriklausomybės laikotarpį pastatė, deja, tik vieną „Don Giovanni“. 1933, 1937 m. pastatymas buvo atnaujintas, ir pakviestas vokiečių dirigentas Franzas von Hesslinas apstulbo, pamatęs pasakiško grožio Metislavo Dobužinskio scenovaizdį... Į tą pačią Kauno sceną opera grįžo 1980 m., kai Muzikiniame teatre jos premjerą parengė Saulius Sondeckis, režisierius Ginta Žilys bei dailininkai Rimtautas Gibavičius ir Gražina Rameikaitė.

„Don Giovanni“ spektakliu kauniečiai pradeda W.A. Mozarto kūrybos savaitę. Lapkričio 27 d. kauniečiai parodė „Visos jos tokios“ dar visai naują spektaklį. Dainavo visas Kauno solistų žiedas. Tarp šių spektaklių lapkričio 26 d. įsiterpė W.A. Mozarto operų kelią Lietuvoje pradėjusi, bet lietuvių scenoje dar niekuomet nestatyta „Užburtoji fleita“. Ją į Vilnių atvežė Baltarusijos Didysis operos ir baleto teatras. Lapkričio 28 d. Gintaro Rinkevičiaus dirigiuojamas Valstybinis orkestras su pianiste Birute Vainiūnaite atliko Koncertą A-dur, KV 488. Giedant Sigutei Stonytei, Algirdui Janutui ir

solistams iš Rygos bei „Ažuoliuko“ chorui, atliko Requiem. Lapkričio 29 d. didelį koncertą surengė Operos ir baleto teatro artistai. Pirmoje dalyje skambėjo W.A. Mozarto simfoniniai veikalai, o antroje — 14 solistų orkestro ir choro atliko operų ištraukas. (Lietuvos aidas)

MEDININKAI

Gal ne tiek daug Lietuvos žmonių anksčiau žinojo, kad į rytus nuo Vilniaus, pakeliui į dabar jau buvusius lietuviškus miestelius Ašmeną ir Smurgainius, yra Medininkų gyvenvietė su labai senos pilies griuvėsiais. Šių metų liepos 21-osios tragedija sukrėtė kone visą pasaulį.

Kraujo Medininkuose buvo daug. Juo apšlakstyti XIII a. pabaigoje — XIV a. pradžioje statyti pilies mūrai. Medininkus kryžiuočiai puldinėjo visą XIV a. 1655 metais per karus su Maskva pilis buvo sugriauta. Paskutinį kartą mirtinas pavojus piliai iškilo jau lenkų okupacijos metais. 1921 m. buvo sumanyta pilį nugriauti, o iš jos plytų pastatyti bažnyčią. Pilį išgelbėjo tuometinio Vilniaus universiteto profesoriai. Užguiti ir nutautinti vietos gyventojai jau nebekėlė balso ir nebekovojo. Pilis dar ilgai buvo palikta Dievo valiai. Po karo kolūkis pilies kieme sėjo javus arba naktimis čia laikydavo galvijų bandą.

Medininkų pilies fragmentinio restauravimo darbai prasidėjo tik 1961 m. Jie vyko sunkokai, su ilgomis pertraukomis ir užsitęsė iki mūsų dienų. Dabar pilies likimu energingai susirūpino valstybės įmonė „Paminklas“. Jos iniciatyva paminklų restauravimo ir projektavimo instituto paruošti visos pilies restauravimo-konservavimo siūlymai.

Medininkai — ne vien pilis, bet ir buvęs miestelis. Jau 1387 m. čia įkuriama parapijos bažnyčia, o 1410 m. augustinų vienuolynas. Lietuvos didieji kunigaikščiai bažnyčiai skyrė medaus duoklę, žemės, ežerą ir dešimtinę iš Medininkų dvaro. Miestelyje 1622 m. minima buvusi turgavietė ir kelios gatvės. Tada galėjo būti 82 sodybos ir gyventi apie 500 žmonių.

Medininkų pilis ir miestelio liekanos — tai nedalomas vienetas. Jau senokai siūloma čia atlikti kompleksinius tyrimus, įtraukti miestelį į urbanistinių paminklų sąrašą. (Lietuvos aidas)

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kaip rašyti: *mažamečiam* ar *mažamečiui* vaikui?

Tai priklauso nuo to, kaip žodį *mažametis* suvoksime: ar kaip būdvardį (tada bus *mažamečiam* vaikui), ar kaip iš būdvardžio atsiradusį daiktavardį, t.y. sudaiktavardėjusį būdvardį (tada ne klaida ir *mažamečiui*, plg. sudaiktavardėjusį būdvardį *juodbėris* ir visai taisyklingą naudininką *juodbėriui*). Panašiai linkę daiktavardėti ir kai kurie kiti sudurtiniai būdvardžiai, pavyzdžiui, *nepilnametis*, *bendraamžis*, *daugiaaukštis*. Tada tik pats kalbantysis, rašantysis sprendžia, pabrėš ar nepabrėš būdvardžio sudaiktavardėjimą ir žodžių junginyje rinksis vyriškosios giminės vienaskaitos naudininko formą ar jos nesirinks: *bendraamžiui*

žmogui, *daugiaaukščiui* namui ar *bendraamžiam* žmogui, *daugiaaukščiam* namui. Tačiau jeigu būdvardis, net ir sudurtinis, nedaiktavardėja, visos mūsų gramatikos teikia vyriškosios giminės vienaskaitos naudininką tik su galūne –iam, žr. akademinės “Lietuvių kalbos gramatikos” paradigmą *baltaziedis*, *baltaziedžio*, *baltaziedžiam*... Spauda, kaip ir kai kurios tarmės, čia plačiai apibendrina daiktavardiškąją galūnę –iui. Tačiau iš tradicijos vartotina ne *baltaziedžiui* *dobilui*, o *baltaziedžiam* *dobilui*.

Beje, tarmėse jau gerokai išklibinta net priesaginių būdvardžių vyriškosios giminės vienaskaitos naudininko galūnė –iam: kai kur pasakoma *auksiniui* *žiedui*, *ėdresniui* *paršui*, *seniausiniui* *žmogui* (galbūt pagal sudaiktavardėjusį būdvardį *mažylis*, plg. *mažyliui* *vaikui*). Bendrinėje kalboje vartotina *auksiniam* *žiedui*, *ėdresniam* *paršui*, *seniausiam* *žmogui*. (Jonas Šukys)

Visagali ar *Visagalis* Dieve?

Geri abu variantai. Pirmasis junginys (*Visagali* Dieve) yra sudarytas iš daiktavardžio ir būdvardžio šauksmininkų. Čia būdvardžio šauksmininkas atsiskiria nuo vardininko. Tačiau dažniausiai būdvardžių šauksmininkas sutampa su vardininku: *gerasis* Dievas ir *gerasis* Dieve, *brangusis* žmogus ir *brangusis* žmogau, *senoji* močiutė ir *senoji* močiute. Tad *Visagalis* Dieve gali būti analogijos rezultatas.

Mūsų gramatikos kaip norminius pateikia kreipinių iš dviejų daiktavardžių variantus: *pone*

JAUNIEJI SODINA MEDŽIUS

Jaunųjų ūkininkų rateliai Lietuvoje įsikūrė 1929 m. Vienas jų darbų buvo sodinti medelius. Kasmet jų būdavo pasodinama po keletą tūkstančių. Šio darbo buvo rengiami konkursai. Daugiausia buvo sodinama tėvų sodybose ir prie mokyklų. Tai darydavo tam tikra tvarka: kaštonus, ąžuolus sodino sodo kampuose, uosius, liepas — kieme, egles, klevus, beržus — prie kelio į sodybą.

Ši graži tradicija vėl grįžo, kai jaunųjų ūkininkų rateliai buvo atkurti. Pirmieji jaunieji ūkininkai pradėjo veikti 1989 m. Kauno rajono Vilkijos žemės ūkio mokyklos jaunieji ūkininkai pasiūlė 560 ąžuolų įamžinti Vytauto Didžiojo mirties 560 metines.

Netolimoje praeityje būta nemažai moksleivių ir mokytojų, kurie medeliais puošė mokyklas. Todėl šermukšnių alėjos žaliuoja prie Šilalės pirmosios vidurinės ir Šiaulių rajono Kuršėnų žemės ūkio mokyklų bei Alytuje, liepų alėja — prie Mažeikių rajono Tirkšlių vidurinės mokyklos. Akmenės rajono viešnių žemės ūkio mokyklos mokiniai sodino uosių giraitę. ąžuolai puošia Rokiškio rajono Obelių ir Švenčionių rajono vidurines mokyklas, beržai — Vilniaus rajono Paberžės ir Marijampolės vidurines mokyklas. Klevų giraitė ošia Telšiuose prie Masčio ežero. (Mūsų gamta)

mokytojau ir ponas mokytojau, drauge pirminke ir draugas pirmininke. Tik kreipinių priedėliai ponas ir draugas laikomi vardininkais, o veikiausiai čia yra ne vardininkai, bet su vardininkais homoniminės šauksmininko formos (taip, kaip ir daugumo būdvardžių). (Aldona Paulauskienė)

Ar taisyklingas gydytojų dažnai vartojamas pasakymas *pilnas pasveikimas (pilnai pasveiko)*?

Netaisyklingas. Pilnas gali būti ne tik koks indas ar kambarys, bet perkeltine prasme dar ir daugiau kas: širdis (pilna puikybės), galva (pilna sumanymų), akys (pilnos ašarų) ir t.t. Kelias taip pat gali būti pilnas mašinų, obelis — žiedų, veidas — pilnas raukšlių. Tačiau medikų pasakymai *pilnas pasveikimas, pilnas žaizdos užgijimas* yra jau nelietuviški (plg. rus. *polnaja tišina* — liet. *visiška tyla*, rus. *polnaja pobeda* — liet. *visiška pergalė*). Choreografai vietoj *pilnos pėdos* turėtų sakyti *visa pėda*. Fizikai *pilnąjį laidumą* keičia terminu *tariamasis laidumas*. Todėl ir medikams reikėtų sakyti *visiškas pa-*

sveikimas, visiškas žaizdos užgijimas. Tas pat tinka ir narkozei, kuri negali būti *pilna* ar *nepilna*, o tik *visiškoji* ar *dalinė*. Trumpai tariant, kur kalbama apie procesą arba kokybę, ten žodis *pilnas* ne visada tinka. (Kazimieras Gavenis).

Kaip taisyklingai perskaityti: *rėmelio metmenys 3 X 4 cm*?

Kasdieninėje kalboje dažnai girdime sakant *rėmelio išmatavimai devyni ant dvylikos*. Toks pasakymas negeras. Jame yra dvi klaidos: nelietuviškai pavartotas prielinksnis *ant* ir neteiktina reikšmė vartojamas žodis *išmatavimai*. Tai rusiška konstrukcija (*deviat' na devenadcat'*). Taisyklingai skambėtų taip: *Rėmelio metmenys trijų ir keturių (centimetrų) arba trijų iš keturių (centimetrų)*. Su prielinksniu *ant* pasitaiko gana daug netaisyklingų (dažnai verstinių) pastovių žodžių junginių. Plačiau apie šiuos netaisyklingus pasakymus skaitysite J. Šukio knygoje "Linksnių ir prielinksnių vartojimas (K., 1984). (Rosita Pundytė).

(Šie klausimai su kalbininkų atsakymais yra iš 1991 m. "Gimtosios kalbos")

Illinois Gubernatoriaus laiškas "Laiškų lietuviams" redaktoriui

Gerbiamas Kunige Vaišny,

Kaip Illinois valstijos gubernatorius, sveikinu Jus ir Jūsų bendradarbius "Laiškų lietuviams" 42-ųjų metų sukakties proga.

"Laiškų lietuviams" žurnalas padėjo suartinti bendruomenes, suteikdamas skaitytojams svarbiais reikalais žinių ir bendrų domesių šaltinį. Ši keturiasdešimt dvejų metų bendruomenei tarnyba tikrai pagirtina.

Visų Illinois piliečių vardu linkiu Jums šią sukaktį tinkamiausiai atšvęsti.

Su geriausiais linkėjimais
Jim Edgar
Gubernatorius

Illinois valstijos gubernatorius Jim Edgar su savo žmona, sūnumi ir dukra.

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

"Laiškų lietuviams" Nr. 1 vedamajame Jūs paminėjote kai kurių Lietuvos laikraščių netvarkingą pristatymą. Ir man "Tiesos" numeriai labai nenuoseklia tvarka ateina su trijų mėnesių pavėlavimu, be to, paprastu paštu, nors per p. J. Dainauską buvau užsisakęs oro paštu.

Būdamas Lietuvoje, mėginau tokios netvarkos priežastis išsiaiškinti "Tiesos" redakcijoje. Joje man pasakė, kad jokių mano dolerių negavę ir patarė tuo reikalu kreiptis į agentūrą "Lietuvos spauda". Ten žmonės tikrai nejaukiai pasijuto, tačiau ir jie patvirtino, kad ne tik to laikraščio leidėjai, bet ir "Lietuvos spauda", besirūpinanti spaudos pristatymu, tų pinigų negavo. Juos visus pasiliko Maskva, savavališkai pakeisdama siuntimo būdą, t.y. ne oro paštu, o paprastu paštu — laivais...

Gerbiamas Kunige, Jūsų redaguojamą žurnalą "Laiškai lietuviams" laikau geriausiu išeivijos žurnalu. Juose man viskas įdomu. Šis žurnalas labai mane sudomino nuo pat pirmųjų atvykimo į Ameriką dienų.

Paskutiniame numeryje (Nr. 1, p. 7) vertingame vysk. S. Tamkevičiaus straipsnyje mane labai nustebino viena pastraipa, kurioje jis rašo, kad Sąjūdį pagimdė (gal sukėlė? V.S.) komunistų partija. Kad į tą besikuriantį Sąjūdį veržėsi saugumiečiai ir komunistai. Ir čia pat daro išvadą, kad Sąjūdis sugriovė ir imperiją, ir kompartiją, nušlavė visus stabus.

Kad į jį veržėsi tikrieji Lietuvos priešai, tai visai dėsninga. Tačiau jie iki 1990 metų kovo 11 dienos to Sąjūdžio stiprėjimui kiek nors reikšmingiau nepakenkė. Iki tos datos Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną vienodai artino ir dešinieji, ir kairieji. Siekiant šito idealo, mano nuomone, nuopelnai buvo vienodi ir vieny,

ir kiti. Deja, dabar, kada, atrodo, reikėtų tikrai džiaugtis atgautąja laisve ir tikrąja nepriklausomybe, Lietuvos padangėje viešpatauja nepasitikėjimas, neapykanta, kerštas ir pavydas su visomis savo jau pasireiškiančiomis neigiamomis pasekmėmis.

Su gilia pagarba
Vytautas Skuodis

Gerbiamasis Redaktoriau,

Siųsdamas savo ir mano dukters Danutės Lietuvoje prenumeratą, sveikinu švenčių progą. Jūsų leidžiamas žurnalas yra vienas iš geriausių. Ypač vertinu Jūsų sugebėjimą įtraukti jaunimą ir prel. Juozo Prunskio "Trumpai iš visur". Jūsų žurnalas sujungia ir Tėvynėje gyvenančius, ir po visą pasaulį išsiblaškiusius lietuvius.

Su dėkingumu ir pagarba
Jūsų Ignas Kazlauskas

Gerbiamasis Redaktoriau,

Labai džiaugiuosi kiekvienu "Laiškų lietuviams" numeriu, kuris mane jau daug metų lanko. Tiek daug gražių minčių duoda mūsų kovoje su gyvenimu. Dėkoju, kad tokį gražų leidinį sukuriate.

Jus gerbianti Sofija Skučienė

Gerbiamieji,

Tikrai malonu gauti Jūsų pasiaukojimo dėka leidžiamą žurnalą "Laiškai lietuviams". Viskas įdomu. Visiškai neprotestuočiau, jeigu dar prailgintumėt "Šypsulių" skyrių. Sėkmės!

V. Zebertavičienė

Labutis!

Jūsų leidinys rimtas ir įdomus, jį labai vertinu. Man ypač patinka "Kalbos skyrius".

Danutė Janutienė

Gerbiamieji,

Nė viename numeryje nepraleiskite "Šypsulių" skyrelio. Tiesa, kaip iš tikro būtų geriausia jį vadinti: Šypsuliai, Šypsenos ar Juokai?

Antanas Janušis

• Redakcija atsako lietuvišku priežodžiu: "Kaip pasakysi — nepagadinsi". Visi Jūsų minėti žodžiai yra vartotini ir tinkami. Kurį geriausia pasirinkti — skonio reikalas.

Paukščių Takas masyvesnis nei manyta

280 tūkstančių šviesmečių nuo Paukščių Tako centro pastebėta neįprasta galaktika, pavadinta Sekstanto nykštukės vardu.

Australijos ir D. Britanijos astronomai atliko pirmąjį detalų šio įdomaus objekto stebėjimų ciklą. 3,9 m teleskopu jie gavo 14-os Sekstanto apylinkių žvaigždžių spektrus. Paaiškėjo, kad šešios iš jų tolsta nuo Saulės vienu greičiu — apie 230 km per sekundę. Tai reiškia, kad visos jos priklauso Sekstantui. Daugumos kitų greitis gerokai mažesnis, vadinasi, tai daug arčiau mūsų esančios Paukščių Tako žvaigždės.

Kadangi Saulė skrieja apie Paukščių Tako centrą, toldama nuo Sekstanto 220 km per sekundę greičiu, toji galaktika „keliauja“ iš Paukščių Tako 78 km per sekundę greičiu. Tai didelis greitis palyginti su kitomis galaktikomis palydovėmis.

Matyt, Paukščių Takas turi milžinišką masę. Jei būtų priešingai, objektai, judantys tokiais greičiais, netrukėtų išlėkti iš jo traukos zonos. Iki šiol astronomai nepakankami vertino Paukščių Tako masę. Tokias žinias duoda D. Britanijos žurnalas „New Scientist“.

Kompiuteris nustato gyvenimo trukmę

Japanijos sveikatos apsaugos ir socialinio aprūpinimo ministerija sukūrė naują sveikatos tikrinimo sistemą. Tam pasitelkta kompiuterinė technika. „Jeigu jums pasiseks mesti rūkyti, gyvensite 3,7 m. ilgiau“, taip tvirtino vienam pacientui kompiuteris. Analizuodamas individualaus žmogaus fizinius rodiklius, gyvenimo būdą, elektroninis „pranašas“ gana tiksliai pasako, kas laukia paciento ateityje.

Kompiuteris nustato paciento būklę, atsižvelgdamas į daugybę duomenų: svorį, ūgį, arterinį kraujospūdį, cholesterolio kiekį kraujyje, lėtines ligas, atsparumą įvairioms infekcijoms, taip pat alkoholio vartojimą, rūkymą, užsiėmimą sportu ir ypač laikymąsi dietos.

Lygindamas esamą „pavyzdį“ su statistikos vidutiniais duomenimis apie gyvenimo trukmę, epidemiologinę būklę paciento gyvenamojoje vietoje, dargi net tikimybę patekti į avariją, kompiuteris „praneša“, kiek tas ar kitas žmogus gyvens šioje žemėje. Jis taip pat pasiūlo būdus, kaip tapti sveikesniam ir prailginti gyvenimą.

Žodis nuo kryžiausatkelta iš psl.87

Mes turėtume šią atpirkimo žinią naujai priimti tikėjimu. Tai duotų mums jėgų naujam gyvenimui ir teiktų vilties laimingai mūsų gyvenimo pabaigai. Šiandien žmogus bėga nuo kryžiaus. Bėga nuo darbo kryžiaus — užtat mūsų buitis vargana. Bėga nuo blaivybės kryžiaus — užtat išsigimstame. Bėga nuo šeimos kryžiaus — užtat kas trečia šeima laidoja savo meilę. Bėgame nuo vaikų kryžiaus — užtat mūsų tauta žengia į kapą. Bėgame nuo pajuokos kryžiaus — užtat apsimetame esą netikintys, vengiame praverti bažnyčios duris, mūsų krūtinėse keroja veidmainystė, stinga drąsos, tiesumo ir sąžinės. Bėgame nuo kitų kryžių ir pribėgame tik liūdnumą: pamatome, kad mūsų gyvenimas yra tuščias, be prasmės.

Viešpats mirė už mane ir už tave. Tai suteikia mums gyvenimui naują perspektyvą, atveria mums kelią į amžinybę. Mūsų gyvenimas tampa šiltesnis. Kryžiaus tiesos branduolys yra šis: Jėzus iš meilės mirė už mus. Tad ir mūsų teisinga pozicija, mūsų atsakymas gali būti tik meilė. Kryžiaus aki-vaizdoje prie tikėjimo ir vilties jungiasi taip pat meilė. Viešpats nuo kryžiaus tarė savo žodį, o žmogus, atsiliepdamas į šį žodį, gali augti tikėjimu, viltimi ir meile.

Psichoanalizės kūrėjo Freudo gimimo šimto metų minėjime dalyvavo ir Winston Churchill. Paskaitininkas savo kalboje priminė Freudą žodžius: "Žmogus yra vienintelis tvarinys, kuris gali raudonuoti". Churchilis nusišypsojo ir tyliai, bet taip, kad aplinkiniai girdėtų, pastebėjo:

— Teisingai... bet taip pat vienintelis, kuris ir turi pagrindą raudonuoti.

— Koks skirtumas tarp mažų ir jau užaugusių mergaičių?

— Mažos bijo, kad jų kas nors nepaimtų, o užaugusios bijo, kad gal niekas jų neims.

— Pone kapitone, — keleivė klausia laivo kapitoną, — ar tiesa, kad laivo nelaimės atveju Tamsta privalai likti ant laivo iki paskutinio momento?

— Ne visada, gerbiamoji Ponia. Jeigu, pavyzdžiui, būtų sprogimas, tai man leidžiama išlėkti į orą kartu su visais keleiviais.

■ Kaliningrado srities katalikų bendruomenės pirmininkas yra Vytautas Vėgėlė. O Kaliningrado srities katalikų bažnyčios klebonas yra kun. Anupras Gauronskas. Jie dalyvavo pokalbiuose su Aukščiausios Tarybos pirm. V. Landsbergiu.

■ Tarp Vatikano ir Izraelio santykiai gerėja. Taip pareiškė į Izraelį nuvykęs Niujorko kardinolas John O'Connor. Vatikanas siekia, kad būtų garantuotos teisės visiems, kurie gyvena Jeruzalėje, jų tarpe ir palestiniečiams. Taip pat

Vyras susipyko su savo žmona ir išėjo gyventi į viešbutį. Po kiek laiko sugalvojo pradėti pasikalbėjimą ir paskambino telefonu:

— Sveika gyva, Maryte, ką šiandien virsi pietų? Aš parvyksiu.

— Ką virsiu? Nuodų, štai ką virsiu.

— Tai virk tik vieną porciją, aš neparvyksiu, — atsiprašė vyras.

— Labai keista, kiekvieną kartą, kai aš šoku su Tavimi, Birute, tie šokiai būna labai trumpi.

— Tikrai jie būna trumpi, nes mano sužadėtinis yra orkestro vedėjas.

Mažytė Raselė klausia pas ją atvykusią senelę:

— Ar tiesa, senele, kad Dievas tave sutvėrė?

— Žinoma.

— Ar tiesa, kad ir mane jis sutvėrė?

— Be abejo.

— Tai man atrodo, senele, kad Dievas dabar gražiau tveria.

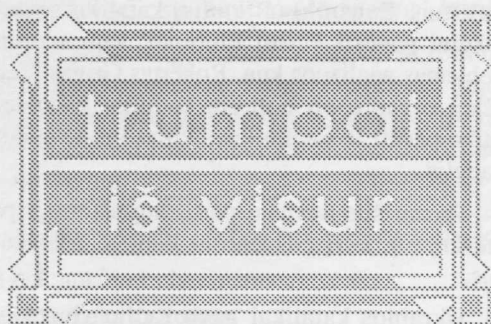
— Vytuk, ar tu nepasakei namiškiams, kad vakar matei, kai aš pabučiavau tavo seserį Dalią?

— Ne, nepasakiau. Kai tu išėjai, Dalia visus prikėlė ir pati pasipasakojo.

Tėvai pirmą auklėjimo dalį su vaikais praleidžia, juos mokydami vaikščioti ir kalbėti, o antrą dalį — liepdami jiems nutilti ir nelakstyti.

Vatikanas siekia, kad būtų laisvai leidžiama visų religijų tikintiesiems lankyti Jeruzalės šventoves. Kard. O'Connor taipgi turėjo pasikalbėjimą su Izraelio prezidentu Chaim Herzog.

■ Vašingtone prie Lietuvos ambasados pasakyti lietuviški kryžiai — medžio skulptoriaus Algimanto Grintalio ir Lietuvos menininko Aleksandro Tarabildos kūriniai. Juos, minint sausio 13 d. komunistų nužudytus lietuvius patriotus, pašventino kun. K. Ramanauskas.

■ Romoje jau studijuoja 17 Lietuvos klierikų ir 4 kunigai.

■ Rusijos prezidentas Jelcinas per Kalėdas dalyvavo pamaldose ir bažnyčiai paliko auką 50.000 rublių.

■ Visoje Lietuvoje plačiai buvo paminėtos okupantų įvykdytos sausio mėnesį žudynės. Bažnyčiose buvo pamaldos ir, minint žudynių valandas, nakčia ilgai skambėjo bažnyčių varpai.

■ Kauno 21-je vidurinėje mokykloje būna dvasinio ugdymo pamokos. Pracitų metų pabaigoje čia buvo atvykusi seselė Nijolė Sadūnaitė ir papasakojo apie savo beveik 20 metų užtrukusią kovą su NKVD.

■ Novosibirske, kur sielovadoje darbuojasi pranciškonas tėvas Paulius (Saulius Bytautas), būna misijos. Anksčiau čia buvo tėv. Augustinas, darbavęsis Afrikos misijose. Tėvų pageidavimu, toje Sibiro sostinėje tėvas Povilas bendrauja su moksleiviais. Dar čia iš Milano atvyko du italų diakonai. Atskirame namelyje gyvena 4 Motinos Teresės seserys: italė, lenkė, indė. Ketvirtoji, ten lankantis kun. V. Veprauskui, buvo išvykusi į rekolekcijas Maskvoje. Tėvas Povilas tame mieste steigia senelių prieglaudą. Čia talkina Eucharistijos seserys — dvi lenkaitės ir viena vokietaitė. Italijos vienuolė Elena Novosibirsko akademijoje dėsto italų kalbą. Novosibirske yra 2 milijonai gyventojų.

■ Kaune marijonų namuose prie Šv. Gertrūdės bažnyčios būna Liet. kat. mokslo akademijos seminarai.

■ Lietuvoje, vyskupų konferencijos nutarimu, parapijose steigiamos sielovados tarybos. Jos padės kunigams formuoti religinį gyvenimą,

daugiau parapijiečių įtraukti į religinę veiklą. Jos rūpinsis jaunimo dvasiniu parengimu, vaikų ir jaunimo katekizacija, jaunimo organizacijomis, spaudos platinimu, ekonominiais parapijų reikalais.

■ Kaune, Anykščių gatvėje, gerai veikia katalikiškas montesorinis vaikų darželis “Židinėlis”. Vedėja — Greta Navickienė, Montesori auklėjimo mokiusis Čikagoje. Ji Vilniaus universitete baigusi lietuvių kalbos ir literatūros studijas. Įstaigos dvasinis vadovas — kun. V. Jalinskas, kuris moko vaikučius pažinti Dievulį. 1991 metų pabaigoje tokie vaikų nameliai buvo vieninteliai, bet dabar įsteigtos montesorinės grupės vaikų nameliuose Panemunėje, Aleksote. Tokių grupių yra Vilniuje, Mažeikiuose, Joniškėje, Anykščiuose.

■ Telšių katalikų vidurinėje mokykloje šiais mokslo metais veikia 20 klasių, kuriose yra 411 moksleivių. Dėl patalpų stokos nebuvo galima visų norinčių priimti. Sekmadieniais bažnyčioje gieda moksleivių choras. Veikia ateitininkų ir skautų organizacijos. Populiari blaivybės idėja. Nematyti rūkančių.

■ Poetė Salomėja Nėris, kaip skelbia “XXI amžius” (lapkr. 7 d. Nr. 44) prieš mirtį pasikvietė kunigą. Į ligoninę paslapčiomis buvo nuvykęs kun. Juozas Gustas. Poetė atliko išpažintį, susitaikė su Dievu ir kunigui perdavė savo dienoraštį, prašydama paskelbti viešai. Ji žinanti, kad Lietuva ją prakeikusi, bet, perskaitę šį dienoraštį, nuimsią prakeikimą. Dienoraštis dabar esąs Oksfordo universiteto bibliotekos archyve.

■ Lietuvoje steigiamas katalikų informacijos centras, kuriam vadovaus vysk. S. Tamkevičius, SJ. Išlaikyti padės Lietuvių religinės šalpos įstaiga JAV-se.

■ Lietuvos ateitininkų federacijos dvasios tėvas kun. Vaclovas Aliulis, MIC, paskelbė, kad ateitininkai žiemos akademijoje svarstys tikėjimo ir laisvės klausimus, o pavasario akademijos tema — “Tauta ir laisvė”.

■ Pracitą vasarą buvo suorganizuotas vaikų ir jaunimo maldos žygis iš Kaišiadorių į Pivašiūnų Dievo Motinos šventovę. Žygyje, nusitęsusiame per 70 kilometrų, dalyvavo 160 žmonių. Ėjo giedodami giesmes, kalbėdami rožinį. Pasiekę nakvynės vietą, statė palapines,

organizavo vakaro programas, šoko prie laužo, dainavo, buvo vaidinimai.

■ Kaune prie marijonų bažnyčios atidarytas knygynėlis, kur gaunami katalikiškieji leidiniai.

■ Kauno II klinikinėje ligoninėje paskirta erdvi patalpa tikintiesiems, kur administracija nupirko užuolaidas, padėjo įrengti altorėlį ir ten dabar būna aukojamos šv. Mišios.

■ Tarptautinė katalikų spaudos sąjunga sujungia 94 pasaulio kraštų laikraštiniukus visuose penkiuose pasaulio žemynuose, turi apie tūkstantį žurnalistų, leidėjų, komunikacijos srities darbuotojų.

■ Utenos mieste statoma Dievo Apvaizdos bažnyčia.

■ Į Alytaus bažnyčią buvo susirinkę tūkstančiai buvusių politinių tremtinių kalinių ir kitų patriotų. Vyko gedulingos pamaldos už žuvusius rezistentus. Po jų šimto automobilių kolona nuvyko į Pūnios šilą, kur buvo atstatytas rezistentų bunkeris, kuriame įrengtas rezistencijos muziejus.

■ Lietuvos spaudoje paskelbtas 550-ties pasirašusiųjų marijampoliečių atsišaukimas, skatinąs imtis priemonių prieš pornografinius leidinius, kurie daug prisideda prie moralinio nuosmūgio. Atsišaukimas baigiamas šūkiu: "Jūs, valstybinių įstaigų, mokyklų kolektyvai, dorų partijų, kultūrinių sambūrių atstovai, parapijų ir organizacijų nariai, ar jau viską padarėte, kad liautųsi moralinis Lietuvos genocidas?"

■ Lietuvos katalikų vyskupų konferencija nutarė Kaišiadoryse įsteigti katalikų spaustuvę. Žemės sklypas jau gautas. "Kirche in Not" ekspertai atsiunčiami parengiamiesiems darbams. Spaustuvės pastato projektą paruošti pakviestas Vilniaus miestų projektavimo institutas. Spaustuvę kuriant, kiekviena vyskupija prisidės savo įnašu.

■ Radijo-televizijos katalikiškoms laidoms paruošti programos sudaryta komisija: "Katalikų tribūnai" vadovaus Arimanats Raškinis, šeimos klausimais laidas rengs kun. Algirdas Paliokas, SJ, bažnytinio gyvenimo klausimais medžiaga rūpinsis vysk. Sigitas Tamkevičius, SJ, jaunimo klausimais programą parūpins prof. Arvydas Žygas, dvasinio asmenybės ugdymo medžiaga

ruoš kun. Eugenijus Bartulis, katalikų spaudos reikalai pavesti Petriui Plumpai, visuomenines problemas analizuos kun. Robertas Grigas. Techniškai organizuoti lietuvių katalikų valandėles sutiko padėti Briuselio katalikų radijo-televizijos draugija.

■ Prienų šile žuvusių partizanų artimieji pastatė kryžių, kurį pašventino kun. S. Matusevičius.

■ Ukrainos katalikai gavo radijo siųstuvą ir pradeda savo reguliarią kasdieninę programą.

■ Boris Jelcinas, Rusijos prezidentas, 1991 m. gruodžio 20 d. buvo priimtas specialioje audien-cijoje popiežiaus Jono Pauliaus II.

■ Vatikanas pripažino Kroatijos ir Slovėnijos nepriklausomybę.

■ JAV Katalikų universitetui paremti Čikagoje sausio 11 d. buvo suruoštas banketas Hilton viešbuty. Dalyvavo penki JAV kardinolai ir apie 900 svečių, paaukojusių po tūkstantį dol.

■ Nijolė Sadūnaitė, dėkodama Steubenvilės pranciškonų universitetui už jai suteiktą aukščiausią Poverello žymenį, pasakė, kad Lietuva dabar grumiasi su okupantų komunistų per 50 metų sudaryta dvasine deformacija; vardan visos žmonijos dabar Lietuvoje grumiamasi už krikščionybės ir demokratijos idealus.

■ Nobelio premijos laureatė Artimo meilės vienuolijos įkūrėja ir vadovė Motina Teresė buvo labai pavojingai susirgusi, tačiau ją pavyko San Diego ligoninėje išgydyti. Ji dabar turi 81 m. amžiaus.

■ Jugoslavija pareiškė protestą Vatikanui už pripažinimą Kroatijos ir Slovėnijos nepriklausomybės. Jugoslavija jau atšaukė savo atstovą prie Šv. Sosto, tačiau tam pačiam atstovui — Ivickui Mastruko, kroatui, atsiuntė Kroatija įgaliojimą būti jos atstovu Vatikane. Vatikanas pranešė, kad Kroatija ir Slovėnija greit sutiko su Vatikano sąlygomis: laikytis demokratiškos principų ir saugoti mažumų teises. Kroatiją ir Slovėniją nepriklausomomis taipgi pripažino Vokietija ir net 12 Europos bendruomenės valstybių, taip pat Ukraina, Lietuva, Latvija, Estija, Kanada.

Juoz. Pr.

Trisdešimt trečiasis "Laiškų lietuviams" konkursas

Konkursas baigėsi kovo 1 dieną. Vertinimo komisija (Danutė Bindokienė, Danutė Eidukienė, Aleksandra Likanderienė, Juozas Masilionis, Nijolė Užubalienė) jau skaito konkursui atsiųstus rašinius. Ypač jų daug buvo šiais metais iš Lietuvos, tik kai kurie mūsų tautiečiai iš ten nelabai suprato konkurso taisyklių. Lamėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje š.m. balandžio 5 d. Jaunimo centre.

Nuoširdi padėka "Laiškų lietuviams" rėmėjams

100 dol. aukojo L. Normantas.

85 dol. aukojo V. Petkus.

Po 50 dol. aukojo: A. Šležas, E. Jonušas.

30 dol. aukojo Ona Jusienė.

Po 25 dol. aukojo: O. Strimaitis, B. Čizikaitė, N. Norris.

Po 20 dol. aukojo: E. Paulikas, S. Kalvaitienė, L. Tijūnėlis.

18,60 dol. aukojo kun. S. Gaidelis, S.J.

Po 15 dol. aukojo: S. Matutis, A. Aviža, P. Janušonis, M. Vygantas, R. Valsienė, O. Norkus, M. Vilutis, K. Otto, V. Bubnienė, kun. V. Radvina, D. Šatas, J. Sungaila, kun. K. Senkus, L. Bajorūnas, O. Matusaitienė.

Po 10 dol. aukojo: M. Žeimys, S. Plenienė, O. Ščiukas, E. Miknius, kun. P. Sabulis, P. Raulinaitis, J. Pleinys, J. Stankus, J. Gelumauskas, E. Santvarienė, P. Žilinskas, A. Dameika, S. Mikelevičius, I. Kazlauskas, P. Gruodis, V. Poderys, V. Laniauskas, H. Bagdonienė, E. Diminskienė, B. Tamošiūnas, kun. A. Goldikovskis, S. Jurkūnas, G. Reškevičienė, O. Garūnas, B. Žemaitienė, T. Botušas, L. Zurlis, J. Jarašius, D. Žuraitis, J. Žadeikis, kun. V. Kriščiūnevičius, J. Janušonis, V. Sinkus, I. Kerelienė, A. Arlauskas, A. Grigalauskas, O. Martšauskas, V. Lelis, P. Norvilas, A. Lesniauskas, K. Markus, A. Skučienė, B. Kušlikis, kun. A. Rubšys, M. Kapačinskas, K. Paulius, G. Ažubalis, kun. J. Grabys, A. Underys, V. Paseckas, G. Kudžma, F. Gužas.

7 dol. aukojo P. Burokas.

Po 5 dol. aukojo: F. Tarulis, S. Vaišvila, V. Mikuckis, K. Genčius, J. Petrikas, V. Gečas, A. Velavičius, M. Steikūnienė, A. Juškys, P. Petraitis, P. Jadviršis, J. Juška, K. Miliūnas, V. Šaulys, A. Venckus, S. Jelionienė, V. Mažeika, E. Valkiūnaitė, A. Pažiūrienė, M. Arštikys, J. Lapšienė, S. Slavickas, G. Bajorūnas, J. Grigaitis, S. Palubeckas, J. Miceika, A. Prapuolenytė, K. Linkus, V. Pleškus, B. Harris, kun. E. Statkus, M. Bajoraitis, V. Krasauskas, A. Biliūnienė, I. Ulpaitė, A. Rudis, J. Matulaitis, R. Jakas, M. Kuncienė, J. Žemaitis, R. Kronas, G. Sirutienė, J. Pupininkas, A. Pakštys, A. Mikėnas, V. Butvydas, S. Bobelis, A. Stropienė, L. Zurlis, A. Stonys, G. Palionis, E. Gaižutis, J. Paronis, B. Petrošius, V. Mitkus, B. Rygertas, K. Stravinskas, A. Čepulis, I. Miliauskas, L. Raslavičius, J. Ališauskas, E. Olšauskas, I. Jasys, O. Jakimavičienė, Z. Juknevičienė, O. Prancevičiūtė, A. Lekeckas, S. Strokienė, M. Noreika, V. Žebertavičius, A. Laucis, P. Sidzikauskas, V. Gailiūnas, B. Lukas, V. Dėdinas, B. Micpovylius, A. Valaitis, S. Slepovic, A. Sruoga, E. Gimžauskas, L. Balten, K. Lembergas, M. Kvedaras, V. Račiūnas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata — 15 dol., atskiras numeris — 1,50 dol.